

”LSS-handläggaren och funktionsnedsatta barn- och vårdnadshavare”

En kvalitativ studie om hur LSS-handläggare inom sex svenska kommuner förstår och hanterar sitt handlingsutrymme i relation till funktionsnedsatta barn- och vårdnadshavares behov.

Författare: Ali Al-Sumaidae &
Daniel Bergkvist
Handledare: Peter Hultgren
Examinator: Torbjörn Forkby
Termin: VT18
Ämne: Socialt arbete
Nivå: Kandidatnivå
Kurskod 2SA47E

Innehållsförteckning

1 Problemformulering	6
1.1 Syfte	8
1.2 Forskningsfrågor	8
1.3 Avgränsningar	8
1.3.1 Val av funktionsbegrepp	8
1.3.2 Diagnoser	9
2 Bakgrund	9
2.1 LSS	9
2.2 Personkrets enligt 1§ LSS	9
2.3 Personkretsutveckling	10
2.4 Insatser enligt 9§ LSS	10
2.5 Insatsernas utveckling	11
3 Tidigare forskning	11
3.1 Möjlighet till insats och myndighetsutövning	12
3.2 Vårdnadshavare med funktionsnedsättning och barnets utveckling	13
3.3 Myndighetsutövningdilemma	14
3.4 Sammanfattning av teman	17
4. Teori	18
4.1 Kritik	19
5 Metod	21
5.2 Urvalsmetod	21
5.3 Tillvägagångssätt	23
5.4 Datainsamlingsmetod	25
5.5 Reliabilitet och validitet	26
5.5.1 Reliabilitet	26
5.5.2 Validitet	26
5.6 Etiska övervägande	27
5.7 Arbetsfördelning	29

6 Resultat och analys.....	29
6.1 Behov vid insats.....	29
6.2 Kommunikation och samarbete	34
6.3 Insatsfaktorer	37
7 Slutdiskussion	41
7.1 Metoddiskussion	45
7.2 Förslag för vidare forskning.....	47
8 Referenser	49
9 Bilagor	52
9.1 Intervjufrågor till LSS-handläggare.....	52
9.2 Billaga 2	53
9.3 Informationsbladet.....	53

Abstract

Author: Ali Al-Sumaidae & Daniel Bergkvist

Title: LSS-officials and disabled children and guardians

Supervisor: Peter Hultgren

Assessor: Torbjörn Forkby

The purpose of this study was to better understand how LSS-officials within several Swedish municipalities understand and handle their discretion in regard to children and guardians who have a certain form of physical or mental disability. If or how those LSS-officials shape the services they are responsible for to help the families as a whole with their parental abilities. We will try to illustrate how the LSS-officials reflect upon the guardians' ability to care for their children and how they assess the services they are able to provide in relation to those children and guardians' needs. We have used qualitative method and semi-structured interviews in the study. To help analyze our material we have used Michael Lipsky's theory about street-level bureaucracy as well as Roine Johansson's criticism and attempt to refine the theory. Our results showed us that the LSS-officials we interviewed have varying discretion in their work with children and guardians with disabilities due to the Swedish law that supports services for disability. Moreover, we found that the LSS-officials had trouble understanding how some available services could function in regards to different forms of disability. We also

found that they sought different services such as parental guidance for the parents in their homes to improve the work with the children and guardians.

Keywords

Intellectual disability, physical disability, psychological disability, street-level bureaucracy.

Nyckelord

LSS, Funktionsvariation, LSS-handläggare, funktionsnedsättning, funktionshinder, handlingsutrymme, gräsrotsbyråkrat.

1 Problemformulering

I Svenska Dagbladet (2016) belyser en grupp yrkesverksamma inom LSS-området (Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade, SFS 1993:387) i ett debattinlägg att cirka hälften av alla mödrar som har funktionsnedsättning får sina barn omhändertagna. Mödrarna inom den nämnda kategorin behöver enligt de yrkesverksamma fler insatser från samhället för att klara av sin föräldraroll. Exempelvis anpassad information om själva föräldraskapet. Vilket kan vara ännu mer viktigt om även barnet har funktionsnedsättning. Inlägget beskriver vidare hur samhället inte har gett eller ger vårdnadshavare med funktionsnedsättning rätt förutsättningar för att lyckas som vårdnadshavare utan att eventuellt stöd endast kommer när vårdnadshavare redan har misslyckats med det (Svenska Dagbladet 2016).

En viktig aktör för personer med funktionsnedsättning är de tjänstemän som benämns som LSS-handläggare. Barbro Lewin (2004) som forskar om funktionsnedsättning vid Uppsala Universitet skriver i en artikel om personers rättighet att söka insatser med stöd av LSS-lagen (SFS 1993:387). Hon skriver om hur dessa LSS-handläggare som myndighetsutövare har ansvar och makt att bedöma och besluta om en person har den funktionsnedsättning som lagen avser och om brukaren får insats enligt den, och i så fall hur den insatsen ska utformas.

I LSS-lagens förarbete (prop 93:159) framhålls vidare funktionsnedsattas barn omgivning som betydande för hans eller hennes sociala utveckling och att föräldrar eller vårdnadshavare med funktionsnedsatta barn bör kunna få stöd utifrån olika situationer och behov för att barnet så långt som möjligt ska kunna bo kvar i föräldrahemmet. Det framgår alltså enligt förarbete för LSS-lagen (prop 93:159) att en grundläggande tanke bakom LSS-lagen är att hänsyn bör tas till individens omgivning även om insatserna enligt LSS är individriktade och inte främst är menade för att täcka föräldrars ansvar. Vidare beskriver Lindblad et al (2014) i en studie om riskfaktorer för barn med intellektuellt funktionsnedsatta mödrar om vilka viktiga behov som myndighetsutövare kan behöva beakta i förhållande till de insatser som ges. Lindblad et al. (2014) menar att framförallt barnets möjlighet till god hälsa, stimulering för positiv utveckling och konflikthantering är betydande i bedömningen av barnets behov. Lindblad et

al. (2014) beskriver vidare hur det i relation till de behoven är viktigt för myndighetsutövare att i ett tidigt skede stödja vårdnadshavare eller vårdnadshavare för att tillgodose de behoven hos barnet. I frågan om hur eller i vilken utsträckning som myndighetsutövare ska beakta barnets behov före vårdnadshavaren är LSS-lagen tydlig med att man enligt 6a § LSS alltid ska beakta barnets bästa i myndighetsutövningen (SFS 1993:387).

Det är emellertid svårare att precisera hur LSS-handläggare hanterar det vaga syfte gällande hänsyn till individens omgivning som föranledde LSS-lagens förarbete (prop 93:159) och de behov Lindblad et al. (2014) tillger barn till funktionsnedsatta vårdnadshavare. I artikeln "Professionals' Perceptions of and Approach to Parents with Intellectual Disability: A Question of Knowledge?" av Karin Jöreskog & Mikaela Starke (2013) vid Uppsala och Göteborgs universitet beskrivs det hur myndighetsutövare inte alltid upplever att de kan hantera föräldrars ansvar i sin myndighetsutövning. Respondenterna i studien uppgav exempelvis att frågor kring föräldrars ansvar kan bli problematiskt för dem eftersom de har svårighet att bedöma hur stort föräldrars ansvar som ska finnas i vissa fall (Jöreskog & Starke 2013). Respondenternas svar visade även enligt författarna att deras tillvägagångssätt i myndighetsutövningen förändrades beroende på brukarnas individuella situation i fall gällande föräldrars ansvar (Jöreskog & Starke 2013). Trots att studien visade att myndighetsutövarna upplever någon vag form av handlingsutrymme för att kunna ändra insatser kring föräldrars ansvar för att tillgodose barnets behov så kunde vi inte finna någon beaktning i de fall då både vårdnadshavare och barn har funktionsnedsättning. I de fallen fanns inga beskrivningar eller resonemang av varken respondenter eller författare. Av det här uppfattar vi att det finns en kunskapslucka gällande hur LSS-handläggare förstår och hanterar sitt handlingsutrymme kring föräldrars ansvar när både barn och vårdnadshavare har funktionsnedsättning och i en lag vars insatser inte är utformade primärt för det syftet.

1.1 Syfte

Syftet med studien är att belysa och öka förståelsen för hur LSS-handläggare förstår och hanterar sitt handlingsutrymme kring LSS-insatser till familjer då både barn och vårdnadshavare har funktionsnedsättning.

1.2 Forskningsfrågor

Hur förstår LSS-handläggare funktionsnedsatta barns behov när även barnets vårdnadshavare har funktionsnedsättning?

Hur ser LSS-handläggare på deras handlingsutrymme att möta funktionsnedsatta barns behov i fall då även vårdnadshavarna har funktionsnedsättning?

1.3 Avgränsningar

I detta kapitel kommer vi att beskriva vilka avgränsningar vi kommer att använda oss av avseende vår studie. Kapitlet kommer att bestå av korta avsnitt och i varje avsnitt beskrivs ett visst område där vi beskriver hur vi har tänkt kring vissa faktorer som påverkar vår studie.

1.3.1 Val av funktionsbegrepp

Vi har initialt syftat att använda begreppet funktionsvariation eftersom vi anser att begreppet problematiserar målgruppen i mindre utsträckning. Vi har dock valt att använda begreppet funktionsnedsättning i vår uppsats istället för begreppet funktionsvariation eftersom ordet 'variation' vittnar om att det är något som varierar vilket inte passar in på målgruppen. Vi kommer således att använda oss av begreppet funktionsnedsättning under våra intervjuer med LSS-handläggare samt i det skrivna arbetet eftersom Socialstyrelsens artikel (2003) om "klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa" och användningen av det begreppet.

1.3.2 Diagnoser

Vi kommer inte att fokusera på några specifika diagnoser inom LSS utan kommer låta intervjupersonerna själva beskriva om det är någon eller några specifika diagnoser som påverkar myndighetsutövningen på ett särskilt sätt.

2 Bakgrund

I detta kapitel redogör vi för LSS-lagen och de personkretsar och insatser som finns samt en inblick i den senaste utvecklingen inom LSS.

2.1 LSS

Lagen (1993) om stöd och service till vissa funktionshindrade tillkom den 1 januari 1994 och syftade att ersätta omsorgslagen (SFS 1985:568) som var menad att bistå personer med funktionsnedsättning. Man gjorde bedömningen att socialtjänstlagen samt hälso- och sjukvårdslagen inte gav funktionsnedsatta människor adekvat stöd. Omsorgslagen var vidare till hjälp när man formade den nya LSS-lagen vilket har utformats till en utökad rättighetslag (Larsson 2008).

2.2 Personkrets enligt 1§ LSS

Personkretsarna som är nödvändiga för rätten till insatser enligt 7 § LSS är följande:

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om insatser för särskilt stöd och särskild service åt personer

1. med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd,

2. med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, eller

3. med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

2.3 Personkretsutveckling

I Socialstyrelsens lägesrapport (2018) framgår att sedan år 2007 har antal sökande gällande LSS-insatser ökat med 26 procent. Ökningen beror enligt socialstyrelsen (2018) på att det har blivit fler och fler personer som fått diagnoser. Det finns flera faktorer som påverkar arbetet med målgruppen. Den ena faktor enligt Socialstyrelsen (2018) är att LSS-insatser fortfarande är samma insatser sedan lagen trädde i kraft år 1994, men ökningen av diagnoser har krävt fler insatser för att behovet ska täckas. Den andra faktor är att befolkningsökningen har resulterat i att det blivit fler personer med funktionsnedsättning (Socialstyrelsen 2018).

2.4 Insatser enligt 9§ LSS

- 1. rådgivning och annat personligt stöd som ställer krav på särskild kunskap om problem och livsbetingelser för människor med stora och varaktiga funktionshinder,*
- 2. biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken,*
- 3. ledsagarservice,*
- 4. biträde av kontaktperson,*
- 5. avlösarservice i hemmet,*
- 6. korttidsvistelse utanför det egna hemmet,*
- 7. korttidsstillsyn för skolungdom över 12 år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov,*
- 8. boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet,*
- 9. bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna,*
- 10. daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig. Lag (2010:480).*

Enligt 7 § LSS ska insatserna enligt 9§ LSS vara samordnade och varaktiga samt anpassade efter brukarens individuella behov. Insatserna ska vidare utformas att vara lättillgängliga för behövande brukare och stärka deras möjlighet att leva ett självständigt liv.

Vidare kan även människor med funktionsnedsättning beviljas insatser med stöd av 4 § p 1 Socialtjänstlagen. 5 kap 7 § SOL säger att kommuner ska verka för att människor med fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällsgemenskapen och leva ett liv som andra.

2.5 Insatsernas utveckling

Genom åren har fler och fler människor beviljats insatser med stöd av LSS. En förklaring till detta är enligt Socialstyrelsens (2018) rapport att man i större utsträckning försöker täcka fler behov med insatserna. En annan förklaring kan vara att svenska kommuner har fått ett större ansvar gällande brukare med funktionsnedsättning (Socialstyrelsen 2018). Rapporten redovisar vidare hur det har skett stora förändringar inom området de senaste åren. Allt fler personer med funktionsnedsättning som exempelvis autism har fått hjälp av lagen och sedan år 2015 har kommunalt beslutad personlig assistans ökat med 11% (Socialstyrelsen 2018). I rapporten beskrivs även hur det har skett en förändring i den statliga ersättningen för den personliga assistansen. Från 2015 och framåt har beviljad ersättningen för assistans enligt Socialförsäkringsbalken (SFB) reducerats avsevärt vilket har lett till att svenska kommuner har påverkats ekonomiskt till den grad att exempelvis kommunernas förmåga att förse brukare med särskilda boendeformer har blivit sämre (Socialstyrelsen 2018).

3 Tidigare forskning

I våra studier av aktuell forskning har vi funnit att det finns en kunskapslucka om hur socialarbetare förstår och hanterar sitt handlingsutrymme när både en vårdnadshavare och dess barn har funktionsnedsättning. Vi har således använt oss av forskning som belyser olika riskfaktorer för vårdnadshavare och deras barn med funktionsnedsättning och socialarbetares myndighetsutövning när endast vårdnadshavaren har funktionsnedsättning. Då för att öka förståelsen för det sociala arbetet med vårdnadshavare som har funktionsnedsättning. Vi har urskiljt tre olika teman i vår tidigare forskning. Vi har i första temat använt forskning gällande de med funktionsnedsättning s möjlighet att få insatser med stöd av LSS (SFS 1993:387) och hur det kan påverkas av LSS-handläggares myndighetsutövning samt hur historiska och ekonomiska faktorer kan påverka den myndighetsutövningen. I det andra temat har vi använt forskning med fokus på stöd till vårdnadshavare med funktionsnedsättning. Hur olika

identifierade riskfaktorer i föräldraskapet kan påverka detsamma och således barnets utveckling och i vilken utsträckning myndighetsutövningen kan påverkas av det. Vi har i det tredje temat använt oss av forskning gällande myndighetsutövning där fokus är på socialarbetarens förhållning till arbetet med vårdnadshavare med funktionsnedsättning och deras barn. Hur socialarbetaren kan behöva förhålla sig till föräldraroll och hur mycket hänsyn de måste ha till dels vårdnadshavare med funktionsnedsättning rättigheter och dels situation när även barnets behov måste tillgodoses.

3.1 Möjlighet till insats och myndighetsutövning

Barbro Lewin (2004) beskriver i studien "The social worker as case manager for persons with mental disabilities" att inte tillräckligt många människor med funktionsnedsättning i Sverige får insatser med stöd av LSS (1993:387) i den utsträckning som de bakom lagen ursprungligen velat. Hon beskriver vidare hur en förklaring kan vara att människor med funktionsnedsättning inte vanligtvis söker LSS-insatser själva utan att det i så fall kan ske genom motivering från andra socialarbetare som exempelvis kuratorer (Lewin 2004). I studien beskriver Lewin (2004) också LSS-handläggare som en viktig faktor som kan påverka i vilken utsträckning som de med funktionsnedsättning får insatser med stöd av LSS (SFS 1993:387) vilket då också kan påverka deras vilja att söka det. Att LSS-handläggaren som myndighetsutövare har ansvaret och beslutanderätten att bedöma om en person som söker insats med stöd av LSS (SFS 1993:387) har rätt till den insatsen och hur insatsen i så fall ska utformas. Lewin (2004) belyser exempelvis hur en tillfrågad kurator i studien hade uppgett att en LSS-handläggare i en konversation sagt att denne inte beviljar insats med stöd av LSS (SFS 1993:387) till som denne kallade mentalt sjuka personer. Vilket är både rättsligt och etiskt fel eftersom även de personerna har rätt till en rättvis prövning eller bedömning av sin funktionsnedsättning. Lewin (2004) beskriver vidare hur en ytterligare aspekt i LSS-handläggarens myndighetsutövning kan vara huruvida och/eller i vilken omfattning som deras myndighetsutövning påverkas av exempelvis LSS-handläggarens överordnade eller kommunala politiker. Att LSS-handläggaren exempelvis då kan låta kommunal ekonomi påverka dennes bedömning gällande insatser med stöd av LSS (SFS 1993:387) till de med funktionsnedsättning.

"Funktionshinder, samtal och självbestämmande" är en avhandling av Kristina Karlsson (2007) vid Linköpings Universitet som belyser hur brukarens självbestämmande kan förstås i det sociala arbetet. Karlsson beskriver likt Lewin (2004) att det kan behövas andra aktörer

förutom den med funktionsnedsättning själv för att denne ska få tillgång till de LSS-insatser som behövs. Ett exempel på det enligt Karlsson (2007) är bland annat gamla arbetssätt som inte ofta används längre. Då till exempel individualiserade serviceprogram (ISP). ISP kan förklaras som ett nätverksprogram. Den bakomliggande tanken med programmet är att brukaren ska få ett större inflytande i de insatser som ges. Då genom att man som myndighetsutövare överblickar individuella behov utifrån brukarens miljö. Vad denne till exempel har för sociala relationer, fysik, matvanor och utbildningsnivå vilket sedan används för att man ska kunna komma fram till vilken eller vilka insatser som behövs (Karlsson 2007). Ytterligare en tanke med programmet är att kunna utforma insatser för att passa brukaren beroende på vilka behov som brukaren har. Exempelvis genom att samla olika parter som familjemedlemmar, bekanta eller professionella i ett möte eller socialt nätverk för att diskutera brukarens situation. Att tillsammans kunna samverka för att skapa ett fokus på brukaren i fråga och lättare kunna föra samman brukaren och insatserna (Karlsson 2007). Karlsson beskriver även hur man kan förstå brukarinflytandet i insatser utifrån ett historiskt perspektiv. Att de med funktionsnedsättning har varit utsatta för bland annat diskriminering och nekats möjligheten att ingå i samhällsgemenskapen ända sedan 1800-talet vilket då kan ha följt med genom århundraden och i sin tur påverkat samhällets syn på de med funktionsnedsättning idag och således arbetet med dessa (Karlsson 2007).

Karlsson beskriver även en ekonomisk aspekt som påverkande faktor i myndighetsutövningen gällande de med funktionsnedsättning. Att svenska kommuner ända sedan införandet av kommunallagen (SFS 1991:900) i början av 1990-talet då ansvaret för de med funktionsnedsättning gick över från stat till kommun har beklagat sig över att de inte har tillräckliga ekonomiska medel och stöd från staten för att hjälpa de brukarna. Även Lewin (2004) beskriver hur den ekonomiska aspekten kan påverka myndighetsutövningen när hon ifrågasätter huruvida eller om i vilken omfattning som LSS-handläggares myndighetsutövning kan påverkas av dennes överordnade och/eller kommunpolitiker.

3.2 Vårdnadshavare med funktionsnedsättning och barnets utveckling

"A register study of life events in young adults born to mothers with mild intellectual disability" av Lindblad, Billstedt, Gillberg & Fernell (2014) är en svensk studie om riskfaktorer för barn som växer upp med unga mödrar som har en intellektuell funktionsnedsättning. Artikeln framför bland annat att det finns en ökad risk för

socioekonomiska svårigheter för barnen. Att mödrarna kan behöva hjälp av samhället att lära sig ett antal färdigheter för vården av barnet för att barnets utveckling ska gå framåt. Exempelvis vad gäller hälsa, hur de stimulerar barnets utveckling och hur de hanterar eventuella konflikter. Författarna fann genom den data de funnit att barnen i fråga löpte ökad risk för dödsfall i ung ålder, ungefär hälften av barnen hade inte vuxit upp i hemmet och hälften hade även egna funktionsnedsättningar eller psykiska svårigheter och cirka 17% hade begått kriminella handlingar. De framhåller således hur en viktig åtgärd i myndighetsutövningen är att hjälpa vårdnadshavarna att hindra de nämnda riskfaktorerna genom att bistå vårdnadshavare med stöd i ett tidigt skede och även långvarig uppföljning gällande deras utveckling. Exempelvis genom att erbjuda barnen grupphandledning med andra barn vars mödrar har funktionsnedsättning. Riskerna och situationerna som nämns beskrivs också kunna bidra till ett arv av faktorer som fattigdom och avsaknad av socialt stöd.

McConnell, Llewellyn, Mayes, Russo och Honey (2003) skriver i artikeln "Developmental profiles of children born to mothers with intellectual disability" om barn som växer upp med mammor som har diagnos om funktionsnedsättning i Australien. McConnel et.al (2003) kommer till skillnad från Lindblad et.al (2014) fram till slutsatsen att det inte går att säkerställa sambandet mellan mödrars funktionsnedsättning och barnets sociala riskfaktorer eller utveckling. De beskriver i artikeln hur mödrar med funktionsnedsättning deltog i en studie där de jämfördes med andra utsatta kvinnor som till exempel kvinnor som var utsatta för misshandel, våld, sexuella övergrepp och kvinnor som befann sig i ett svagt socioekonomiskt tillstånd. Att kvinnor med funktionsnedsättning hade sämre resultat i jämförelse med andra kvinnor när det gäller till exempel rollfunktion och känslomässiga begränsningar. McConnell et.al (2003) beskriver emellertid att de inte kunde hitta något signifikant samband mellan vårdnadshavarnas egenskaper och barnens utveckling eller mellan familjemiljön och barnets utveckling. McConnel et.al (2003) beskriver vidare hur antagande av att vårdnadshavare med funktionsnedsättning resulterar i en försenad utveckling hos barn på grund av vårdnadshavares funktionsnedsättning och/eller att benämna det som att man måste hjälpa barnet därav är diskriminering.

3.3 Myndighetsutövningsdilemma

Claire Lewis, Biza Stenfert-Kroese & Alex Obrein (2015) skriver i sin artikel "child and family social workers' experiences of working with parents with intellectual disabilities" om socialarbetarnas upplevelse utifrån deras yrkesposition. Lewis et.al (2015) menar att antal

vårdnadshavare med funktionsnedsättning som har barn har ökat under de senaste åren. Lewis et.al (2015) beskriver vidare att socialarbetare som arbetar med vårdnadshavare som har funktionsnedsättning har svårigheter kring faktorn att socialarbetare har ansvar att i vissa fall göra orosanmälan för barn till vårdnadshavare med funktionsnedsättning. Det innebär att om vårdnadshavarnas funktionsnedsättning påverkar deras föräldraförmåga negativt så har socialarbetare skyldighet att göra en orosanmälan till barn- och familjeenheten i den lokala socialtjänsten. En svårighet som då kan leda till att vårdnadshavare inte vågar be om hjälp hos myndigheter. Lewis et.al (2015) menar att socialarbetarnas utmaning är att få klienternas förtroende genom att tydliggöra för dem att arbetet utgår från parternas bästa det vill säga att både vårdnadshavare och barn ska få hjälp så att de kan förbättra sin situation.

Lewis et.al (2015) beskriver också hur flera socialarbetare i studien uppgav att de vill hålla familjer tillsammans men att de kände sig osäkra på sin egen förmåga att hjälpa vårdnadshavarna med funktionsnedsättning och deras barn. Att socialarbetare således kan behöva utökad utbildning eller kunskap om hur de ska arbeta med vårdnadshavarna. Då exempelvis kunskap om hur socialarbetaren lättare identifierar och hanterar problematiken som kan finnas (Lewis et.al 2015). Mikaela Starke (2011) beskriver i artikeln ”supporting families with parents with intellectual disabilities” en annan aspekt av socialarbetares arbete med familjer som har funktionsnedsättning. Starke (2011) jämför barn till vårdnadshavare som har funktionsnedsättning som bor med sina vårdnadshavare och barn som inte bor med sina vårdnadshavare. Starke säger (2011) hur myndighetsutövare som har ärenden som gäller vårdnadshavare med funktionsnedsättning måste fatta beslut för att förbättra vårdnadshavarnas situation samt se till att beslutet om insatser ska gynna barnen också. Att det kan vara svårt att få vårdnadshavarna att vara engagerade och motiverade till förändring. Starke (2011) skriver också att problematiken kan variera från person till person vilket således kan påverka socialarbetarnas bedömning av vårdnadshavarnas behov. Exempelvis att socialarbetare endast i vissa fall kan bevilja insatser i form av hjälpmedel för att underlätta för familjen att ha en tryggare vardag. I annat fall kan det vara så att barn placeras utanför vårdnadshavarnas hem med hjälp av andra verksamheter inom de sociala myndigheter som jobbar med barn för att barnen ska kunna växa upp i en tryggare miljö. Myndighetsutövarnas bedömning av barnets situation vid arbete med vårdnadshavare med funktionsnedsättning kan enligt Starke (2011) också resultera i att vårdnadshavarna inte vill ta kontakt med myndigheter eftersom dessa vårdnadshavare kan ha svårt att acceptera socialarbetarnas bedömning gällande barnets situation i familjen.

Vårdnadshavares ovilja att ha kontakt med myndigheter när myndighetsutövningen gäller barnets situation kan även kopplas till Lewis et.al (2015) studie där en rädsla för kontakt med myndigheter vid bedömning av barnets situation beskrivs. Båda artiklarna beskriver dessutom hur en åtgärd som kan vara nödvändig är att myndighetsutövarna får utökad utbildning eller kunskap gällande vårdnadshavare med funktionsnedsättning och deras situation och hur man kan stödja dem.

Ovannämnda beskrivs även i artikeln "Professionals' Perceptions of and Approach to Parents with Intellectual Disability: A Question of Knowledge?" av Karin Jöreskog och samma Mikaela Starke (2013) från Uppsala Universitet för hur olika socialarbetare i svenska kommuner ser på det sociala arbetet med vårdnadshavare med funktionsnedsättning. I studien använder sig Jöreskog och Starke av kvalitativa intervjuer från två olika studier med samma ämnesområde. En studie där de intervjuade kommer från olika sociala professionella organisationer och en med endast socialarbetare. De tillfrågade i studierna var likt deltagarna i tidigare studier av Lewis et.al (2015) och Starke (2011) till stor del överens om att ett svårt dilemma i ämnet var att de kunde bli tvungna att väga mellan fokus på vårdnadshavare med funktionsnedsättningens rättigheter och barnets individuella behov. Exempelvis hade de haft kontakt med vårdnadshavare som ville ha assistans under hela dygnet vilket då kunde te sig problematiskt eftersom de intervjuade uppgav att det skulle leda till en stor ekonomisk ansträngning med fyra eller fem anställda som alltid byter av varandra. Samt att det kunde bli problematiskt för barnet som då kunde anknyta till fler personer och kanske inte primärt till vårdnadshavaren. De uppgav även att frågan kring föräldraansvaret kunde bli problematiskt eftersom de då var tvungna att bedöma hur stort föräldraansvar som ska finnas i de enskilda fallen (Jöreskog & Starke 2013). Och likt Lewis et.al (2015) och Starke (2011) uppger Jöreskog & Starke (2013) att myndighetsutövarnas uppfattning eller syn på arbetet kan variera beroende på deras utbildning. I Jöreskogs och Starkes (2013) artikel beskrev exempelvis vissa av de intervjuade att vårdnadshavare med funktionsnedsättning kan dela vissa utmärkande aspekter såsom att de kan vara krävande vad som gäller kapacitet och empati. Alltså att de till viss del kan sakna de egenskaperna vilket kan påverka föräldraskapet. Andra av de tillfrågade beskrev emellertid att det finns ett behov av att kunna hantera varje fall individuellt eller att försöka förstå varje individs miljö och basera sitt tillvägagångssätt efter det. Det vill säga att arbetet med familjerna kunde förstås och genomföras beroende på socialarbetarens utbildning eller kunskap kring de olika aspekterna i brukarens liv. Att vårdnadshavarna förutom att ha

vissa svagheter även kunde ha vissa styrkor som kunde belysas och arbetas utifrån (Jöreskog & Starke 2013).

3.4 Sammanfattning av teman

Sammanfattningsvis tolkar vi likt författarna i forskningen vi funnit som att det kan behövas mer kunskap hos myndighetsutövare om hur de kan hantera situationer gällande vårdnadshavare med funktionsnedsättning i relation till deras barn. Även vissa av myndighetsutövarna i artiklarna framhöll att de själva upplevde att de inte har tillräcklig kunskap för att på ett tillfredsställande sätt kunna hjälpa familjerna. Vidare förs perspektivet fram att även den kommunala ekonomin kan påverka myndighetsutövningen. Forskningen beskriver även att det inte är alla människor med funktionsnedsättning som får hjälp med stöd av LSS (SFS 1993:387) och att det i vissa fall kan behövas andra aktörer i personens sociala nätverk för att denne ska komma i kontakt med rätt myndighet och få rätt stöd för sitt eller sina behov.

Perspektivet hur man arbetat med människor med funktionsnedsättning historiskt och hur det påverkat arbetet i nutid beskrivs också. Perspektivet styrks även av Jönsson (2010) som menar att det finns ett samband mellan ett socialt problems historia och hur man beskriver det problemet i nutid. Att exempelvis beskrivningen av hur man arbetat med människor med funktionsnedsättning historiskt kan påverka den nutida beskrivningen av problematiken och på vilket sätt arbetet har varit och är bra eller dåligt. Han beskriver vidare att det finns anledning att förhålla sig kritiskt till beskrivning som har gjorts och görs historiskt då dess beskrivning kan variera beroende på vem det kommer ifrån (Jönsson 2010, s.30-31).

Gällande huruvida vårdnadshavare med funktionsnedsättning på grund av sin problematik kan påverka sitt barns utveckling negativt eller dennes sociala riskfaktorer uppger forskningen olika resultat. En av studierna visar att det inte går att säkert visa några utvecklingsförseningar för barnet medan en annan studie visar att det kan uppkomma vissa sociala riskfaktorer. Av studierna är det värt att notera att studien som visar på olika sociala riskfaktorer för barnen är genomförd i Sverige medan studien som visar att det inte går att säkerställa några utvecklingsförseningar är genomförd i Australien. Och man kan även behöva särskilja beskrivningen mellan sociala riskfaktorer som fattigdom och avsaknad av socialt stöd med

utvecklingsfaktorer som exempelvis barnets fysik, dess självständighet och utbildning. Vidare visar vår valda forskning att myndighetsutövare kan uppleva problematik gällande om och/eller i vilken omfattning de behöver väga mellan vårdnadshavarnas rättigheter och deras barns behov av en stabil familjesituation. De tillfrågade myndighetsutövarna och författarna i studierna beskriver också att myndighetsutövarna i arbetet förutom utökad kunskap om hur de ska arbeta med vårdnadshavare med funktionsnedsättning även på ett tydligare sätt kan behöva förklara för vårdnadshavarna att de arbetar för både dem och deras barns bästa. Sammantaget är vår slutsats av den tidigare forskningen att det finns en kunskapslucka gällande hur myndighetsutövare utifrån sitt handlingsutrymme arbetar med funktionsnedsatta barn och deras vårdnadshavare.

4. Teori

I boken "Street-level bureaucracy - Dilemmas of the individual in public services (1980) skriver Michael Lipsky om verksamma inom socialt arbete och deras handlingsutrymme. Lipsky som har varit aktiv inom flera välfärdsorganisationer i USA och även har arbetat som professor inom politisk forskning vid amerikanska MIT (Massachusetts Institute of Technology) fokuserar främst på så kallade gräsrotsbyråkrater eller frontlinjebyråkrater i det amerikanska samhället. Med gräsrotsbyråkrat menar Lipsky en grupp professioner inom socialt arbete som har liknande arbetsförhållande som exempelvis poliser, lärare, domare eller socialarbetare (Lipsky 1980, s.3-4).

Lipsky (1980) uppger vidare att de nämnda professionerna eller gräsrotsbyråkraterna har ett stort handlingsutrymme i sitt arbete och frekvent interaktion med medborgare. Att de betraktas som erfarna inom sitt område och även har en befogenhet till den grad att de ofta tillfrågas om det särskilda området och således får mycket tilltro av omgivningen att sköta sitt arbete utifrån sin egen expertis på området (Lipsky 1980, s.13-14). Lipsky ger även andra exempel på faktorer som kan förklara varför gräsrotsbyråkrater har stort handlingsutrymme. En faktor är att gräsrotsbyråkrater ofta verkar i skeenden som är för invecklade för att lösa med hjälp av ett exakt tillvägagångssätt som en precis arbetsmanual eller exakta instruktioner. Han beskriver även hur det finns en mänsklig aspekt som gräsrotsbyråkrater måste ge genmäle på. Att de behöver handlingsfrihet för att utföra sitt arbete, genom att observera och bedöma en situation utifrån deras egen uppfattning vilket exakta instruktioner inte möjliggör

(Lipsky 1980, s.27-28). Ett annat exempel som Lipsky ger är hur en viktig faktor i socialt arbete som verksamhetsfält är att brukare och yrkesverksamma uppfattar och blir påmind om att gräsrotsbyråkrater har makten att göra brukarens liv bättre vilket hjälper till att legitimera det sociala arbetet eller välfärdssamhället både för brukarna och de yrkesverksamma (Lipsky 1980, s.14-15). Ett utmärkande drag kan emellertid vara hur gräsrotsbyråkrater vid misstag eller felbedömning kan vara benägna att förklara problemet utifrån någon annan aktör snarare än att urskilja sin egen del av ansvaret (Lipsky 1980, s.81-84). Lipsky (1980) beskriver vidare hur ett utmärkande drag för gräsrotsbyråkrater även är att de ofta kan vara rutinberoende vilket kan hämma deras bruk av sitt handlingsutrymme (Lipsky 1980, s.81-84). Ett sådant exempel är hur gräsrotsbyråkrater kan kontrollera sammanhang vari denne och brukaren möts samt hur det sammanhanget utvecklas. Från det att de möts menar Lipsky (1980) att en process påbörjas som ämnar att forma klienten till den roll som gräsrotsbyråkraten vill se denne i. Dels för att lättare kunna hantera brukaren i den roll som lättare kan acceptera vad gräsrotsbyråkraten beslutar, och dels för att standardiseringen av klienten inom organisationen förenklar insatser och således lättare maximerar användandet av organisationens resurser (Lipsky 1980, s.61). Lipsky (1980) beskriver vidare hur gräsrotsbyråkrater i jämförelse med ovan beskrivning kategoriserar brukare att passa in en specifik mall eller fack. Orsaken till detta menar Lipsky (1980) är att Gräsrotsbyråkrater tenderar att se brukares individuella behov utifrån uppfattningen att de behoven ska kategorisera in i de kategorier som är bäst lämpliga eftersom det således bäst kan åtgärda eller hjälpa brukaren (Lipsky 1980, s.59-60). Gräsrotsbyråkratens fokus på att kategorisera brukare eller de sociala problem de har kan enligt Lipsky (1980) förklaras som att de ser brukarens problem som delar av kollektivet av de insatser de kan bevilja enligt sitt handlingsutrymme (Lipsky 1980, s.59-60).

4.1 Kritik

Roine Johansson som har varit aktiv som professor i sociologi vid flera svenska lärosäten har utvecklat Lipskys teori och redogjort för begreppet gräsrotsbyråkrat utifrån svenskt perspektiv i boken "Vid byråkratins gränser - Om handlingsfrihetens organisatoriska begränsningar i klientrelaterat arbete. Han hävdar bland annat att Lipskys (1980) beskrivning av gräsrotsbyråkrat inte är fullständig utan för generell. Att gräsrotsbyråkrater som har kontakt med klienterna inom myndigheter har ett handlingsutrymme som formas av lagar och regler som är satta av politiker och att det handlingsutrymmet varierar. Johansson beskriver i boken en uppdelning av gräsrotsbyråkrater till två olika stratum. Det första stratum som beskrivs

arbetar inom begränsade ramar vad gäller handlingsutrymme, det vill säga att man redan vet hur resultatet av arbetet ska bli i slutändan. Det innebär att gräsrotsbyråkraterna inom den kategorin har ett begränsat handlingsutrymme för vilka insatser och bedömningar som kan lösa problemet då mycket redan är förutbestämt inom organisationen. Det beskrivs dock att den här kategorin av gräsrotsbyråkrat kan ha ett visst utrymme när det gäller egna initiativ så länge det är inom ramen för att uppnå resultatet. Men att Johansson ändå inte ser dem som gräsrotsbyråkrater enligt Lipskys beskrivning (Johansson 1992, s.40-42).

Den andra stratumet av gräsrotsbyråkrat som Johansson beskriver styrs av behov och situation när de utför en undersökning och bedömning av ett problem. Att den här typen av gräsrotsbyråkrater har större handlingsutrymme än dem i den första kategorin. Det vill säga att dessa har mer utrymme att bedöma, diskutera och utvärdera behovet för att sedan kunna utforma det slutliga resultatet (Johansson 1992, s.42).

Vi anser ovanstående beskrivning som Lipsky (1980) gör gällande gräsrotsbyråkratens handlingsutrymme vara relevant för att hjälpa oss besvara vårt syfte om hur LSS-handläggare förstår och hanterar sitt handlingsutrymme gällande funktionsnedsatta barn och deras vårdnadshavare. Gräsrotsbyråkrater är enligt Lipsky (1980) tjänsteman som är i direktkontakt med brukare och dessutom har stort handlingsutrymme i sin myndighetsutövning gällande sociala insatser. Vi ser den beskrivningen som applicerbar att jämföra med LSS-handläggare (Lipsky 1980, s.3-4). Lipsky (1980) beskriver vidare både hur gräsrotsbyråkratens handlingsutrymme ser ut i den rollen samt hur gräsrotsbyråkratens resonerar kring det handlingsutrymmet vilket kommer hjälpa oss att analysera hur LSS-handläggare förstår och hanterar sitt handlingsutrymme i förhållande till funktionsnedsatta barn och deras vårdnadshavare.

5 Metod

I metodavsnittet förklaras de olika aspekterna i vårt genomförande av studien. Hermeneutiken beskrivs först som vetenskapsteoretisk ansats. Som metod i vår studie har vi valt att använda kvalitativa semistrukturerade intervjuer. Då för att vi med hjälp av den metoden ville undersöka hur LSS-handläggare ser på sitt handlingsutrymme och arbete med funktionsnedsatta barn och vårdnadshavare. Vi förklarar vidare vårt resonemang kring valet av LSS-handläggare i urvalskapitlet.

5.1 Vetenskapsteoretisk ansats

Som paradigm eller vetenskapsteoretisk ansats att utgå ifrån i undersökningen har vi inspirerats av hermeneutiken. Anledningen till att vi inspirerats av hermeneutiken var att den är menad att hjälpa en att förstå och tolka. Att man exempelvis som människa kan tolka hur en annan människas upplevelse av en situation är eftersom historiska eller kulturella aspekter knyter samman olika människors upplevelser. Och att människoskapade faktorer som språk, historia eller teologi kan påverka tolkningen och således förståelsen för situationens kontext och meningssammanhang (Thomassen 2007, s.45-46, 181-184).

I studien ville vi tolka och förstå hur LSS-handläggares bedömning kan påverkas med dennes handlingsutrymme gällande ett funktionsnedsatt barns eller vårdnadshavares omgivning och när både ett barn och vårdnadshavare har funktionsnedsättning. Således tog vi intryck av hermeneutiken när vi tolkade handläggarens beskrivning av detta skeende och i ett socialt sammanhang.

5.2 Urvalsmetod

I studien använde vi Eriksson-Zetterquist & Ahrnes (2015) tvåstegsurval som urvalsmetod. Alltså gjorde vi vårt urval i två steg. Först valde vi den organisation som vi ville rikta in oss på i studien. Efter det valde vi de specifika personer inom den organisationen som vi ville intervjua. Vi tog även hänsyn till personens position inom organisationen (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015, s.40-42). Vi valde tvåstegsurvalsmetoden som urvalsmetod eftersom vi först riktade in oss på organisationer eller i det här fallet kommuner i södra Sverige som är de organisationer som har ansvaret för stöd till människor med funktionsnedsättning. Och i de kommunerna fokuserade vi sedan på personer som hade yrket

LSS-handläggare och arbetar med myndighetsutövning gällande människor med funktionsnedsättning (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015, s.40-42).

I socialstyrelsens rapport (2017) om insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning beskrivs om fokus på att öka LSS-handläggares kunskaper om funktionsnedsättning. I samma rapport beskrivs också att den ökade kunskapen om målgruppen bidrar till att förbättra brukarens sociala situation. Även Starke (2011) och Lewis et.al (2015) beskriver att myndighetsutövare med särskild kunskap inom funktionsnedsättning har en bättre förståelse för den målgruppens behov och hur man ska stödja dem. Gotthard (2007) beskriver hur en brukare med funktionsnedsättning först och främst ansöker hos LSS-handläggare för att bli utredd gällande personkretstillhörighet. Gotthard (2007) menar att syftet med utredningen är för att bedöma om personen inte tillhör LSS personkretsen så kan den brukaren istället söka insats med stöd av SOL "socialtjänstlagen" (SFS 2001:453). Eftersom LSS-handläggare inom socialt arbete förväntas ha stor kunskap om funktionsnedsättning som Socialstyrelsen (2017) beskriver vilket enligt dem och Starke (2011) samt Lewis et.al (2015) och dessutom primärt utreder personer med funktionsnedsättning med stöd av LSS som Gotthard (2007) beskriver har vi fokuserat på LSS-handläggare i vår studie för att ta del av deras syn på myndighetsutövningen i relation till deras kunskap om olika personer med funktionsnedsättning.

Gällande antalet respondenter i studien valde vi att utgå ifrån 8 stycken LSS-handläggare i 6 olika kommuner. Vi utgick först från Eriksson-Zetterquist & Ahrne (2015) beskrivning om hur det i kvalitativa intervjuer är en fördel att man inte från början behöver bestämma hur många personer som ska intervjuas. Vi beaktade dock vidare deras råd om att få bort personliga åsikter som intervjupersoner har gällande ett ämne utifrån särskilda aspekter som exempelvis situationen på deras egen arbetsplats eller ett specifikt bostadsområde. Eftersom vi ville undvika de aspekterna som kunde försämra vårt material eller som kunde få fokus på den centrala frågan att påverkas så valde vi att intervju 8 personer i vår undersökning (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015, s.42). Vi var dock fortfarande medvetna om att intervjupersonernas personliga åsikter kunde ha betydelse för att besvara våra frågor.

5.3 Tillvägagångssätt

För att samla in empirin bestämde vi oss för att boka intervjuer med LSS-handläggarna eller respondenterna som jobbar inom kommuner i södra Sverige. Vi började med att kontakta kommunens växel för att gå vidare till kontakt med respondenterna som jobbar med målgruppen. När vi kom i kontakt med dem fick vi förklara att vi ville undersöka arbetet med människor där både barn och vårdnadshavare har funktionsnedsättning. Efter överenskommelse om tid skickade vi sedan ut informationsblad samt kontaktuppgifter till oss till respondenterna. Vi informerade dessutom respondenterna om att de skulle vara anonyma vid uppvisning av empirin. Vidare lyckades vi boka 8 intervjuer inom sex olika kommuner. Under intervjuerna medverkade vi båda vilket vi förklarade med att den en behövde ställa frågorna och den andra skulle sitta som en stödperson för att spela in och anteckna vad som sades under intervjuerna. En av våra intervjuer var en parintervju inom samma kommun. Vi har i studien benämnt respondenterna i parintervjun som respondent 3:1 och 3:2. Alla respondenter fick informationsbrev där vi kortfattat beskrev vad studien handlar om (BILAGA 2).

Under våra intervjuer ställde en av oss frågorna medan den andra antecknade lätt och vi båda ställde följdfrågor. Alla intervjuerna ägde vidare rum på respondenternas arbetsplatser och de varade ungefär 45 minuter till 1,5 timmar.

När det gäller val av litteratur har vi använt oss av bland annat obligatorisk kurslitteratur. Vi har dessutom sökt efter relevant litteratur från tidigare kurser inom socionomprogrammet. I sökandet efter artiklar för tidigare forskning har vi använt oss av begrepp som "disabilities, family, welfare officer, funktionsnedsättning och LSS" i sökmotorerna Libris och Onesearch. Eftersom det var svårt att hitta forskning som beskriver LSS-handläggarens arbete med barn och vårdnadshavare som båda har funktionsnedsättning så har vi hittat forskning som är så närliggande som möjligt som vi kunde utgå ifrån och använda som tidigare forskning för vår studie.

Vi använde oss utav en av de vanligaste intervjumetoderna som är semistrukturerade intervjuer. Kortfattat innebär semistrukturerade intervjuer att frågorna är öppna samt att man kan ställa följdfrågor (Eriksson-Zetterquist & Svensson 2015, s 37-38). I vårt fall hjälpte den semistrukturerade intervjuens låga strukturering oss genom att vi kunde dela upp frågorna till olika teman eller mönster för att lättare kunna hantera vårt material (Patel & Davidson 2011, s

81-82). Eftersom frågorna i semistrukturerade intervjuer är öppna hjälpte det oss dessutom att lättare ställa följdfrågor till respondenterna vilket i sin tur hjälpte oss att få så tydliga svar som möjligt (Patel & Davidson 2011, s 82-83). En annan baktanke var att frågorna som vi ställde enligt modellen skulle skapa utrymme för diskussion och således ett mer innehållsrikt material än om frågorna inte var öppna (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015, s.22-23). Innan analysen av det inhämtade materialet transkriberade vi intervjuerna. Detta för att transkriberingen eller omvandlingen av materialet skulle göra det lättare att tematisera det och besvara forskningsfrågorna (Ahrne & Svensson 2015, s.49-50). Vi valde vidare att ta bort ord som "mm" eller "eh" eftersom vi ansåg att det inte var relevant för det vi vill förstå av materialet.

Efter transkriberingen använde vi oss kodning för den skrivna texten eller materialet för att kunna se vilka mönster som fanns. Detta genom att jämföra respondenternas svar och hitta likheter och olikheter. De mönster som vi fann i materialet kunde vi sedan tolka och omvandla till att besvara våra forskningsfrågor (Jönson 2010, s.56-57). Vid kodningen av empirin har vi kunnat finna olika mönster genom att se vilka likheter samt olikheter vi fick av respondenterna. Vi använde oss således av kvalitativ innehållsanalys när vi systematiserade materialet till olika synliga tankemönster (Grønmo 2004, s.132). Genom att utgå från kvalitativ innehållsanalys kunde vi utifrån våra frågor med grund i våra frågeställningar se tre olika resonemang. De här resonemangen kunde vi sortera in i följande teman: **1. hur handläggarna upplever sitt handlingsutrymme vid fråga om LSS-insats när både barn och vårdnadshavare har funktionsnedsättning. 2. Hur de upplever sitt handlingsutrymme runt omkring LSS-insatser när både barn och vårdnadshavare har funktionsnedsättning, här vid exempelvis kommunikation med brukare eller samarbete med andra myndigheter som ska tillgodose brukarens behov. 3. Och slutligen hur de upplever sig ha begränsat handlingsutrymme i vissa aspekter, exempelvis gällande vissa typer av funktionsnedsättning som påverkar funktionsnedsatta barn och vårdnadshavare mer än vad andra funktionsnedsättningar gör.** Vi har alltså enligt kvalitativ innehållsanalys valt dessa nyckelresonemang som var tydligast hos respondenterna och omvandlat dem till teman i resultat- och analys avsnittet (Grønmo 2004, s.132).

5.4 Datainsamlingsmetod

Levin (2008) redogör för skillnaden mellan kvalitativ respektive kvantitativ metod. När det gäller kvalitativ metod kan man analysera resultatet genom förståelse och tolkningar. Medan den kvantitativa metoden handlar om jämförelse och siffror där resultatet är mätbart. Med en kvalitativ undersökning ville vi således åstadkomma ett resultat genom att skapa förståelse för tolkningsbart empiriskt material (Levin 2008, s.36-38). Det kan emellertid finnas både fördelar och nackdelar med metoden. Holme & Solvang (1997) beskriver hur en fördel med kvalitativa data och metod är att det möjliggör en insyn på hela den studerade situationen. Vi har strävat efter detta genom att försöka studera varje situation djupgående och fokuserat på olika sammanhang och strukturella aspekter. Vi utgick från att ett sådant tillvägagångssätt kunde underlätta för oss att urskilja olika sociala skeenden eller processer i den studerade situationen (Holme & Solvang 1997, s.79-80). Holme & Solvang (1997) beskriver dock hur en nackdel med kvalitativ metod är att den som tolkar datan kan påverka hur datan utvecklas i studien. Att den inhämtade datan från till exempel den första och sista intervjun i en studie kan skilja sig eftersom den som utför studien initialt kan ha haft mindre kunskap om ämnet som studeras. För att minska den här effekten har vi under arbetet gång diskuterat hur vårt förhållningssätt skiljer sig mellan de olika intervjuerna och försökt urskilja hur det kunde påverka vår tolkning och förståelse för materialet (Holme & Solvang 1997, s.80-81).

Några av de främsta och mest användbara insamlings metoderna inom empirisk forskning är observationer och intervjuer. Dessa metoder kan användas för att undersöka sociala institutioner och dess organisationer som påverkar medborgarna i samhället (Levin 2008, s. 35-36) Som datainsamlingsmetod valde vi därför att använda intervjuer som metod för att samla in datan till vår studie. Detta skedde genom att intervjua LSS-handläggare. Genom intervjuerna ville vi återspegla respondenternas upplevelser, åsikter, reflektioner och normer. Vi utgick sedan från att de samlade detaljerna kunde användas som vårt empiriska material och besvara våra forskningsfrågor (Millner och Glassner 2011, s.132-133). Tydligare förklaring om intervjumetoden finns vidare i delen om semistrukturerade intervjuer i kapitlet gällande tillvägagångssätt.

5.5 Reliabilitet och validitet

5.5.1 Reliabilitet

Enligt Grønmo (2004) bedöms reliabiliteten i en studie om eller hur mycket som studiens resultat av exempelvis en intervju kan appliceras i verkligheten. Det vill säga om studien är utformad på ett sätt som möjliggör att det inhämtade materialet blir trovärdigt (Grønmo 2004, s.220). Grønmo (2004) beskriver vidare hur materialet bedöms vara trovärdigt och reliabiliteten hög om man använder datainsamlingsmetoden vid olika tillfällen och får liknande material eller resultat (Grønmo 2004, s.220). Grønmo (2004) beskriver dock emellertid hur en faktor som kan göra den metoden problematisk är den om ett samhälle som alltid förändras. Att komplexa aspekter under lika utformade studier vid olika tillfällen kan påverka resultat så att det inte blir detsamma som under tidigare eller senare studie (Grønmo 2004, s.220). Gällande kvalitativ forskning blir det här särskilt utmärkande. Grønmo (2004) beskriver hur forskarens tolkningar är nära sammanlänkade med särskilda sammanhang som pågår under en kvalitativ studie vilket påverkar studiens struktur. Detta gör det således enligt Grønmo (2004) praktiskt omöjligt att utföra olika undersökningar med samma metod och få ett likadant resultat (Grønmo 2004, s.228).

Likt Grønmo (2004) har vi utgått ifrån att det inhämtade materialet inte hade duplicerats vid olika tillfällen på grund av de komplexa faktorer som exempelvis respondenternas sinnestillstånd som alltid förändras. För att uppnå trovärdighet har vi istället ämnat presentera vårt inhämtade material så ärligt som möjligt. Vi har bitt våra respondenter att förtydliga om något svar under intervjuerna har varit otydligt. Detta för att minska risken för att misstolka respondenternas svar. Vi har även fokuserat på att försöka tolka svaren som vi har fått i sina rätta sammanhang. Det vill säga att applicera eller placera materialet i det ämnesområde som det passar in i och inte applicera svar från materialet på sammanhang eller ämnen som de inte handlar om (Kvale & Brinkman 2014, s.295-296).

5.5.2 Validitet

Grønmo (2004) beskriver en studies validitet som hög om studiens datainsamlingsmetod eller utformning resulterar i ett material som är applicerbart på studiens frågeställningar. Att det material man inhämtar svarar på det man vill undersöka i en studie. Således blir validiteten låg om en studies upplägg eller utformning inte besvarar studiens frågeställningar (Grønmo 2004, s.221). (Grønmo 2004) beskriver vidare vissa aspekter som särskilt viktiga vid bedömning av validitet i kvalitativa undersökningar. Kompetensvaliditeten som är en aspekt

som beskrivs av Grønmo (2004) betyder att forskarens kompetens eller erfarenhet inom ämnet påverkar huruvida denne har förmågan att få fram material med hög validitet, detta eftersom inhämtat material inom kvalitativ forskning är flexibelt och behandling av det därav påverkas av forskarens kompetens (Grønmo 2004, s.233). Den kompetens vi har inom ämnet vi studerar har vi framför allt fått genom att ta del av den tidigare forskning vi funnit. En annan aspekt är kommunikativ validitet som handlar om forskarens kommunikation med andra gällande materialet i en studie. Det vill säga att kunna diskutera med andra om vad som är bra eller dåligt i materialet i relation till syftet och forskningsfrågorna. Vi har under bearbetningen av vårt material diskuterat kring dess användbarhet att besvara våra forskningsfrågor och syfte. Vi har även diskuterat vårt material och dess applicerbarhet med vår handledare. Den tredje aspekten vid namn pragmatisk validitet menar att en studies pragmatiska validitet blir hög om studiens resultat möjliggör framtida handlingar inom ämnet (Grønmo 2004, s.235). Vi har i vår studie utgått ifrån 8 intervjupersoner eller respondenter. Antalet respondenter begränsade därför vår möjlighet att applicera vårt resultat mer generellt (Holme & Solvang 1997, s.79-80). Tanken med studien var inte heller att kunna applicera vårt resultat generellt eller öka förståelsen på bredden utan att kunna gå på djupet och öka förståelsen för forskningsfrågorna (Holme & Solvang 1997, s.87-88). En nackdel med den begränsningen blir exempelvis att urskilja i vilken utsträckning som vårt material kan vara fog för någon handling enligt beskrivningen av hög pragmatisk validitet. Det vill säga om vårt material gällande hur vissa LSS-insatser inte är tillräckliga för den funktionsnedsatta målgruppen vi skriver om kan vara tillräckligt för att visa på om förändring i LSS-handläggarnas handlingsutrymme har någon grund (Grønmo 2004, s.235).

5.6 Etiska övervägande

Som etiska övervägande för vår studie valde vi att utgå från följande krav informationskravet, samtyckeskravet, nyttjandekravet och konfidentialitetskravet. Att göra forskning genom att samla information via intervjuer med tjänstemannen, finns det krav på forskaren att förhålla sig till när det gäller etik samt lagar och förordningar. Vi behandlade studien utifrån lagen och beaktade följande paragraf 3§ och 4§ i lag om etikprövning av forskning som avser människor (SFS 2003:460). När vi övervägde vilka typer av intervjuer samt vilka frågor vi skulle ställa till respondenterna kom vi fram till att vi ville undvika att beröra uppgifter som är känsliga för respondenterna.

Enligt vetenskapsrådet (2017) finns det grundprinciper inom forskning som ska följas när man ska utföra en studie och de är informationskravet, samtyckeskravet, nyttjandekravet och konfidentialitetskravet. Enligt informationskravet lämnade vi information om studiens beskaffenhet till respondenterna. Vi informerade bland annat intervjupersonerna om att syftet med studien samt förklarade varför vi valde att studera vårt ämne. Samtyckeskravet innebär att intervjupersonerna får samtycka till att bli intervjuade samt att medverka i studien. Samtycket kan återkallas när som helst under studietiden. Detta uppmärksammade vi när vi inhämtade samtycket från respondenterna och vi informerade dessutom dem om att samtycket kunde återkallas när som helst om respondenterna önskade.

Nyttjandekravet är det tredje grundkravet som innebär att uppgifter som hämtas in bör användas endast för forskningsändamål. Vi informerade respondenterna om att informationen som inhämtades endast skulle användas för studiens ändamål. Konfidentialitetskravet innebär att uppgifter som hämtas in ska förvaras och att ingen obehörig får ta del av det. Enligt detta informerade vi även respondenterna om att alla uppgifter som vi erhöll skulle förvaras samt att vi skulle gallra alla dessa uppgifter efter avslutad studie (vetenskapsrådet 2017).

Vi resonerade och övervägde vidare kring vår studie utifrån fyra andra viktiga begrepp enligt vetenskapsrådet (2017). Det första begreppet som presenteras i vetenskapsrådets artikel (2017) är sekretess. Sekretess var det första begreppet som beaktades vid utförandet av studien, vilket innebar att vi som författare inte fick begära eller ge ut material som var sekretessbelagd. Alltså övervägde vi vilka uppgifter som vi skulle behöva just för vår studies resultat. Enligt vetenskapsrådet (2017) måste ett material vara en offentlig handling för att det ska kunna användas i forskningssyfte då forskaren begär materialet.

Tystnadsplikten är det andra begreppet av de kraven som ställs på forskaren som utför studien. Det gäller exempelvis sekretesshandlingar som rör en viss verksamhet och inte får röjas eller offentliggöras för studiens syfte. Vi idkade tystnadsplikt för de uppgifterna som vi samlade in som är inte offentliga och detta kommer vi att informera respondenterna om. Anonymitet är det tredje begreppet som beskrivs. Det innebär att forskaren som utför studien inte får avslöja identiteten på personen som deltar i studien. Enligt detta uppgav eller spred vi inte några uppgifter om intervjuans respondenter. Anledningen till att kravet finns är att resultatet som publiceras annars kunde påverkat deltagarnas situation om deras identiteter avslöjades. Vi har vidare anonymiserat respondenterna när vi redogjorde för materialet i studiens resultatavsnitt.

Integritet är det fjärde kravet vilket innebär att forskaren bör ta hänsyn till deltagarens integritet. Vi har tagit så mycket hänsyn som möjligt till respondenternas integritet när vi ställde våra intervjufrågor samt i kontakten mellan oss och respondenterna. Detta för att bland annat enligt vetenskapsrådet (2017) beskrivning skydda respondenterna från vår insyn i deras privatliv.

5.7 Arbetsfördelning

Samtliga delar av studien har vi delat upp mellan varandra. Vi har dessutom bearbetat de flesta delarna av studien gemensamt för att kunna ha ett enat språkbruk. Vi delade delar i metoden och tidigare forskning. När det gäller intervjuer har vi delat ansvaret mellan oss genom att den ena författaren har ställt frågor medan den andra noterat och antecknat. Vi har också delat transkriberingen av den insamlade empirin mellan oss författare. Vid sökningen av relevant litteratur och artiklar har vi också delat sökningen mellan oss.

Skrivandet av övriga delar och omläsning har vi bearbetat gemensamt.

6 Resultat och analys

Syftet med studien är att belysa och öka förståelsen för hur LSS-handläggare förstår och hanterar sitt handlingsutrymme kring LSS-insatser till familjer då både barn och vårdnadshavare har funktionsnedsättning. I det kommande avsnitt kommer vi att redovisa för vår insamlade empiri som baseras på intervjuer som vi utförde med åtta LSS-handläggare som arbetar med målgruppen. Den insamlade empirin analyseras utifrån Lipskys (1980) och Johanssons (1992) teorier om handlingsutrymme. Dessutom presenteras den insamlade empirin i fortlöpande text som är delad in i tre teman. Våra teman är knutna till våra forskningsfrågor. I de utvalda citaten som presenteras anonymiserade vi varje respondent. Varje respondent presenteras i form av en siffra. De utvalda citaten är endast de citaten som är relevanta för våra resonemang.

6.1 Behov vid insats

Respondenterna i studien uppgav att det finns olika faktorer att beakta när de resonerar kring funktionsnedsatta barn och vårdnadshavares behov. Framför allt den aspekten när LSS-handläggare gör bedömning i utredning gällande insats med stöd av LSS. Flera av

respondenterna uppgav att de vid behov kan vara mer generösa när de beviljar vissa insatser till barn eller vårdnadshavare när båda har funktionsnedsättning för att underlätta deras familjesituation. Det vill säga exempelvis vissa insatser som är ämnade till barnet men som LSS-handläggaren även beviljar till förmån för vårdnadshavaren.

”Många av insatserna ges till barn men är till för vårdnadshavare på något vis. Målen ska ju vara individuellt men ibland blir de lite mer övergripande.” – Respondent 1.

“Och då tänker jag att man blir mer generös. För att underlätta extra mycket för att man vet att vårdnadshavarna har en brist i sin förmåga.” - Respondent 3:2.

Handläggarnas beskrivning kan relateras till Lipskys (1980) beskrivning av gräsrotsbyråkratens handlingsutrymme i särskilda fall. Han beskriver hur efterfrågan efter sociala insatser alltid kommer öka till den gräns som mål och resurser tillåter. Men att gräsrotsbyråkrater ändå har viss handlingsfrihet att verka inom gränsen för de aspekterna (Lipsky 1980, s.81). Lipsky (1980) beskriver exempelvis hur målen i gräsrotsbyråkratens organisation ofta kan vara diffusa eller svåra att mäta vilket möjliggör olika grader av handlingsutrymme i myndighetsutövningen (Lipsky 1980, s.27-28).

Vi tolkar vidare respondenternas svar ovan som att de inte förutser något mätbart mål när de beaktar insatser för både barn och vårdnadshavare med funktionsnedsättning. Det vill säga att de snarare upplever den extra generositeten som ett sätt att underlätta eller hjälpa familjerna i sin vardag utan att förvänta sig något konkret resultat som de sedan kan urskilja. Likaså beskrivningen av hur en insats för exempelvis ett barn kan var ämnad att även indirekt hjälpa vårdnadshavares behov för både barn och vårdnadshavares skull. Det går således att relatera LSS-handläggarnas resonemang till Lipskys (1980) beskrivning av gräsrotsbyråkratens handlingsutrymme. Alltså ett handlingsutrymme som till viss del begränsas av organisatoriska aspekter som mål och resurser men som samtidigt möjliggör för LSS-handläggarna resonera mer övergripande och forma vissa LSS-insatser annorlunda för både barnet och vårdnadshavares skull. Dock kan även beskrivningen förstås utifrån Johanssons (1992) beskrivning av ett litet handlingsutrymme då insatserna är förutbestämda i den mening att de endast riktas in mot det funktionsnedsatta barnet och inte vårdnadshavaren (Johansson, s.40-42). Eftersom insatserna till barnet emellertid enligt respondenternas beskrivning även kan hjälpa att täcka vårdnadshavarens behov av att kunna förse barnets behov uppfattar vi Lipskys (1980) beskrivning av ett större handlingsutrymme som mer applicerbart för att förstå svaren.

Flera respondenter beskriver emellertid hur de även måste beakta sin egen uppfattning om vilka insatser som de ska beviljas i situationer då en insats kan påverka både barn och vårdnadshavare. En personlig assistent, ledsagare eller kontaktperson får exempelvis aldrig ersätta föräldrarnas ansvar som vårdnadshavare och gå för långt utöver det arbete eller uppdrag som denne har.

“Man måste ta väldigt stor hänsyn till vad som är normalt föräldraansvar och vad man som förälder ska vara delaktig i. Så man får inte klampa in på något annat, en assistent kan ju aldrig ersätta det.” - Respondent 1.

Ur svaren går att tolka att handläggarna beaktar barnets behov av att ha sin förälder eller vårdnadshavare som främsta anknytningsperson. Samt hur vårdnadshavarens eget ansvar inte kan ersättas av LSS-insatserna som de kan bevilja. Handläggarna kan alltså som tidigare beskrivit resonera övergripande kring barnets och vårdnadshavarens relation till varandra och deras behov. Det vill säga att de utformar ett sekundärt syfte inom det primära syftet med insatsen som tar hänsyn till individens omgivning. Men som vi tolkar svaren finns det emellertid en gräns för detta som de inte passerar i beaktandet av barn och vårdnadshavarens behov i bedömningen och beviljandet av LSS-insatser. Detta kan även härledas till den beskrivning Jöreskog & Starke (2013) samt Lewis et al. (2015) ger gällande myndighetsutövares fokus på föräldraansvar. Respondenterna i deras studier uppgav att det finns en gräns för när åtgärder för att hjälpa vårdnadshavare i relation till barnet måste övergå till att bara ta hänsyn till barnet för dennes skull. Det vill säga att insatser inte får övergå sitt syfte i för stor utsträckning utan främst bör verka för att åtgärda de specifika behov som de är till för.

Respondenternas resonemang går även att förstå utifrån Lipskys (1980) teori om gräsrotsbyråkratens handlingsutrymme. LSS-handläggarens beskrivning av att exempelvis en assistent inte kan ersätta föräldraansvaret visar hur handläggaren likt Lipskys (1980) gräsrotsbyråkrat har vissa ramar som denne förhåller sig till gällande funktionsnedsatta barn och vårdnadshavarens behov (Lipsky 1980, s.81). Samtidigt kan man inte bortse från att handläggarna beaktar faktorer som insatserna inte är primärt utformade för och den utformningen kan likt tidigare resonemang om insatser för endast det funktionsnedsatta barnet även förklaras utifrån Johanssons (1992) förklaring av ett förutbestämt resultat som LSS-

handläggaren inte kan överskrida (Johansson 1992, s.40-42). Vad vi vidare upplever som en viktig faktor för att förstå både Lipsky (1980) och Johanssons (1992) resonemang är hur syftet och målet med LSS-lagen kan te sig diffusa. Exempelvis som beskrivs i vår problembakgrund var det initiala syftet med LSS enligt förarbete (prop 93:159) att ta hänsyn till brukarens omgivning, men samtidigt är LSS-insatserna individanpassade. Dessutom kan 6a § LSS om att man ska beakta barnets bästa i åtgärder som rör barn skapa vidare otydlighet för i vilken utsträckning som myndighetsutövare ska beakta vad som 'barnets bästa' omfattar. Vidare för det återigen oss till Lipskys (1980) beskrivning av hur otydliga mål och syften är ett kriterium och orsak till gräsrotsbyråkraters stora handlingsutrymme (Lipsky 1980, s.27-28).

Till skillnad från Lipsky (1980) uppgav dock inte LSS-handläggarna organisationens resurser som betydande i deras bedömning. De beskrev istället att de lade mer vikt vid målet eller syftet med en insats till funktionsnedsatta barn och vårdnadshavare när de resonerade kring deras behov. Exempelvis hur väldigt stor hänsyn gällande vad som är normalt föräldraansvar måste tas som citatet ovan beskriver. Vi upplevde att alla respondenterna främst resonerade kring syftet och målet med insatsen när barnen och vårdnadshavares behov hamnade i fokus. Vi har dock resonerat kring om huruvida LSS-handläggarna verkligen inte beaktar organisationens resurser i sin myndighetsutövning. Lipsky (1980) beskriver exempelvis hur en orsak till gräsrotsbyråkraters benägenhet att kategorisera brukare är för att genom standardisering förenkla de insatser som finns vilket kan maximera organisationens användning av resurser (Lipsky 1980, s.61). Utifrån Lipskys (1980) beskrivning kan således LSS-handläggarna i studien se funktionsnedsatta barn och vårdnadshavares behov som viktigast men ändå beakta organisationens resurser då de med hjälp av behovet kategoriserar funktionsnedsatta barn och vårdnadshavare till att passa en uppsättning insatser som erbjuds.

Resonemanget kan vidare relateras till den forskning som vi har funnit till grund för studien. Då exempelvis i Lewins (2004) studie gällande särskilda faktorer som kan påverka LSS-handläggares bedömning i myndighetsutövningen. Lewin (2004) menar att faktorer som handläggarens överordnade eller kommunala politiker kan påverka bedömningens utformning vid insatser med stöd av LSS. Lipskys (1980) och Lewins (2004) resonemang kring ekonomin eller organisationens påverkan berörs även av Karlsson (2007) som knyter den ekonomiska faktorn i myndighetsutövningen till skiftet i ansvar gällande LSS. Det vill säga att ansvaret för människor med funktionsnedsättning sedan införandet av Kommunallagen i början av 1990-

talet har flyttats från stat till kommun vilket har lett till att kommuner inte upplever sig som tillräckligt utrustade med resurser för att hjälpa funktionsnedsatta.

Av flera respondenters svar kunde man vidare tolka en särskild faktor som framträdande i deras resonemang gällande funktionsnedsatta barn och vårdnadshavares behov. De beskrev alla hur de främst resonerar kring i vilken utsträckning som den funktionsnedsatta vårdnadshavaren klarar av att hantera sin föräldraroll. Även om föräldraförmågan efter en viss gräns går över till barn och familj-handläggare så beskrev respondenterna att de resonerar kring hur mycket föräldern orkar vara vårdnadshavare under bedömningen gällande vissa LSS-insatser.

“Korttids är ju en sån verksamhet eller en sån insats där man tar hänsyn till föräldrar och syskon. Så ser vi här att här brister föräldrarna och behöver mer avlastning för föräldrarnas oförmåga, så kan jag ju bevilja mer korttids.” - Respondent 4.

“Om föräldern har funktionsnedsättning så är det också det här med att batteriet inte kan ladda så mycket som mitt batteri och då orkar de inte lika mycket. Och för att barnet i sig som också har en funktionsnedsättning ska få goda levnadsvillkor, rättvis utveckling och uppväxt så kan man bedöma att i den här familjen mår de bäst om vi ger ett extra dygn på korttids. Man bedömer ju utifrån en helhet.” Respondent 6.

I vår tolkning av hur handläggarna resonerar kring att förändra vissa insatser konstaterar vi således två viktiga faktorer. Den ena faktorn är att handläggarna upplever att de har ett relativt stort handlingsutrymme att förändra vissa insatser beroende på hur de upplever behovet. Den andra faktorn är handläggarens resonemang kring dels vårdnadshavares behov av insatser som kan bidra med avlastning för denne, men också barnets behov genom de insatserna. Insatserna som respondenterna beskrev var emellertid endast insatser som beviljas för barnet. Det finns exempelvis ingen insats för korttidsvistelse enligt 9§ 6p LSS att bevilja för vårdnadshavares eftersom insatsen likt andra LSS-insatser inte har det primära syftet att täcka bristande föräldraförmåga.

Respondenternas beskrivning av hur de kan förändra vissa insatser för både barn och vårdnadshavares skull kan likt tidigare liknas med Lipskys (1980) beskrivning av ett relativt stort handlingsutrymme inom de organisatoriska ramarna som finns (Lipsky 1980, s.27-28). Ett exempel som Lipsky (1980) ger som förutsättning för gräsrotsbyråkratens handlingsutrymme

är hur det inom organisationen kan finnas mål som är svårtolkade och som kan vara svåra att mäta. Exempel på det i fråga om LSS-handläggarna kan finnas i deras främsta ledpunkt vilket är LSS-lagen. Exempelvis säger 6 a § LSS att barnets bästa särskilt ska beaktas vid åtgärder gällande barn. 'Barnets bästa' kan således vara ett sådant svårtolkat mål som Lipsky (1980) beskriver som en faktor i gräsrotsbyråkratens handlingsutrymme vilket då ger handläggarna handlingsutrymmet att resonera kring både det funktionsnedsatta barnet och den funktionsnedsatta vårdnadshavarens behov vid beslut om insats.

6.2 Kommunikation och samarbete

I den tidigare forskning vi funnit upptäckte vi att en viktig faktor i myndighetsutövningen är kommunikationen mellan myndighetsutövare och funktionsnedsatta barn och/eller vårdnadshavare. Lewis et al. (2015) beskriver exempelvis hur myndighetsutövare alltid bör förhålla sig till hur funktionsnedsatta vårdnadshavare upplever myndighetsutövningen. Det vill säga att en viktig faktor för myndighetsutövaren blir att kunna förklara insatsers syfte för de vårdnadshavare de möter. Att det är viktigt att hjälpa vårdnadshavarna att förstå att de åtgärder som görs är till för att förbättra både barnens och vårdnadshavarnas situation. Även flera respondenter beskrev att vissa vårdnadshavare med funktionsnedsättning kan ha problem med att förstå vissa insatser och deras syfte. Respondenterna beskrev även hur barn med funktionsnedsättning kan ha svårt att förstå insatserna men att det oftast fanns vårdnadshavare med som kunde förstå dem. Men kommunikationen blev oftast mycket svårare om även vårdnadshavaren har funktionsnedsättning. En faktor som handläggarna således resonerar kring blir hur de ska anpassa information eller kommunikation till brukaren för att han eller hon lättare ska kunna förstå insatsens syfte och skeende.

“Ibland kan det vara att jag föreslår en insats. Man kanske tycker att det här kunde vara bra både för er som föräldrar men också för ert barn. Men det kanske man inte riktigt tycker för man förstår inte varför. Man själv har den svårigheten att ta in och förstå.” - Respondent 2.

Respondenterna beskrev emellertid hur de kan förhålla sig annorlunda beroende på vilken sorts funktionsnedsättning som brukaren har. En respondent beskrev exempelvis att man kan behöva resonera på ett sätt kring ett barn eller vårdnadshavare med en kognitiv funktionsnedsättning och på ett annat sätt om personen har en fysisk funktionsnedsättning.

“Om vi säger att en förälder har en kognitiv funktionsnedsättning. Då spelar det stor roll med kommunikation med den föräldern för den måste förstå och har den svårighet med det så får jag förhålla mig till det. Och om vi säger däremot har en fysisk funktionsnedsättning förälder. Ja det spelar roll det också men på ett annat sätt.” - Respondent 7.

Respondenternas förhållningssätt går att tolka som att de särskiljer barn och vårdnadshavare som har en kognitiv funktionsnedsättning och barn och vårdnadshavare med en fysisk funktionsnedsättning. Vår tolkning är att de i beskrivningen upplever framför allt vårdnadshavare med kognitiv funktionsnedsättning som mindre benägna att hantera sitt föräldraansvar. Skillnaden i bemötandet blir enligt deras beskrivning vidare att handläggarna då resonerar annorlunda gällande de två gruppernas behov eller möjlighet att kommunicera och förstå insatserna. Handläggarnas förhållningssätt till olika sorters funktionsnedsättning beskrivs även mer generellt av Lipsky (1980) som likt tidigare beskrivit menar att kategorisering av personer är ett vanligt förhållningssätt hos gräsrotsbyråkrater. Han beskriver hur personer som söker hjälp lätt kan placeras i ett särskilt fack vid kontakt med gräsrotsbyråkrater. Väl i facket kan sedan personen i fråga bli sedd och behandlad annorlunda eftersom placeringen i facket resulterar i en annorlunda syn hos myndighetsutövare om vilka behov personen har (Lipsky 1980, s.59-60). Således kan gräsrotsbyråkrater eller handläggare i vårt fall enligt Lipskys (1980) teori bli påverkade av den kategoriseringen som sker och resonera utefter de allmänna åsikter eller förväntningar som finns om att vårdnadshavare och barn med kognitiv funktionsnedsättning har en viss problematik och behov runt insatserna. I jämförelse med Lipskys (1980) beskrivning av hur gräsrotsbyråkrater förhåller sig till organisationens resurser kan vi också likt tidigare resonemang kring kategorisering och resurser förstå handläggarnas synsätt. I detta fallet kategoriserar respondenterna funktionsnedsatta barn och deras vårdnadshavare enligt vilken form av funktionsnedsättning de har. Enligt Lipskys (1980) teori om kategorisering och resursers förhållande till varandra kan LSS-handläggarna på så sätt skapa en process vari kognitivt och fysiskt funktionsnedsatta familjer eller medlemmar däri delas upp för att passa inom till en viss gräns standardiserade insatser som i sin tur kan maximera organisationens användning av resurser (Lipsky 1980, s.59-61).

Nästan alla respondenter i studien uppgav emellertid att de resonerar olika beroende på personens individuella situation.

“Sen kan man inte bara säga funktionsnedsättning. Alltså varje ärende är unikt. Man måste göra individuella bedömningar i varje ärende.” - Respondent 7.

Vi tolkar beskrivningen som att det sker en viss kategorisering efter vilken funktionsnedsättning som barn eller vårdnadshavare har men att handläggarna samtidigt resonerar kring personens individuella situation. Av svaren framgår det att handläggarna förhåller sig till båda aspekterna i myndighetsutövningen. Dock beskriver Lipsky (1980) vidare att gräsrotsbyråkratens uppfattning om vad denne gör i myndighetsutövningen inte nödvändigtvis stämmer överens med hur personen som söker hjälp uppfattar att denne blir behandlad (Lipsky 1980, s.60). Enligt Lipsky (1980) är det således möjligt att det sker en kategoriseringsprocess i handläggarnas resonemang även om de själva uppfattar att de lägger större vikt vid funktionsnedsatta barn och vårdnadshavares individuella behov vid insats eller kommunikation med brukaren.

Respondenterna beskrev även hur olika former av samarbeten kan påverka hur de resonerar kring funktionsnedsatta barn och vårdnadshavares behov. Exempelvis att samarbete med en viss aktör kan prägla skeendet vari man hjälper brukaren för att kunna anpassa insatser efter dennes behov. En respondent beskrev exempelvis hur dennes resonemang kan påverkas under ett SIP-möte "samordnad individuell plan".

"Jag var med på ett SIP på barnhabiliteringen där det finns flera LSS-insatser beviljade. Men det är ingen som just nu, varken från skolan eller habiliteringen som riktigt kan lösa den situation som uppstått. Men då blev det bra samtal kring, om ni gör det så kan vi kan bidra med lite utökad ledsagarservice under en period för att kanske lösa en situation. Och det kan ju bli ett bra samarbete då. Så vi påverkas så vi ser lite fler möjligheter." - Respondent 3:2.

"Skolan tycker att de ska sköta skolan och tar inte så mycket tänk på fritiden och vad som görs i hemmet, medan vi säger att all detta hör ihop [...] det jobbar vi mycket tillsammans med elevhälsan nu där vi har en grupp där vi pratar om hur vi gör för att få de här tidiga insatserna för att kunna hjälpa de här barnen. Och hur vi får skolpersonal med på banan att förstå det här." - Respondent 6.

Vi tolkar svaren som att handläggarna resonerar kring två aspekter i samverkan med andra aktörer. Dels att handläggarna upplever att de påverkar hur andra aktörer arbetar med funktionsnedsatta barn och vårdnadshavare. Men även att de använder samarbetet för att deras eget förhållningssätt till brukarens behov kan påverkas. Detta leder oss tillbaka till Lipskys förklaring om gräsrotsbyråkratens stora handlingsutrymme. Då den beskrivning av hur gräsrotsbyråkrater ofta ses som en expert inom sitt eget område och kan tillfrågas om olika ärenden inom det området (Lipsky 1980, s.13-14). Lipsky (1980) menar att det finns flera faktorer som påverkar handlingsutrymme och möjlighet att påverka interaktionen med andra

aktörer och brukare. Gräsrotsbyråkrater har fortfarande regler, mål och normer att förhålla sig till oavsett deras personliga kunskap. Vidare kan det faktum att LSS-handläggarna inte har eget ansvar för funktionsnedsatta barn och vårdnadshavare i dessa situationer även tolkas av Johanssons (1992) stratum 1 om ett begränsat handlingsutrymme (Johansson 1992, s.40-42). Detta styrks även av flera respondenter i studien som uppger att exempelvis skolan har ansvaret för ett barn när barnet är i skolan. Det går således att tolka som att det resulterar i att handläggarens förhållningssätt till både barnets behov och skolan påverkas och varierar. Eftersom skolan har ansvar under skoltiden så måste handläggaren förhålla sig till det samt resonera om hur man kan få ett bättre samarbete och påverka skolan till att betänka barnets behov som en helhet under hela dagen.

Samma scenario som ovan går även att finna i respondenternas beskrivning av hur även handläggare från barn- och familjeenheten (BOF) är en viktig samarbetspartner. De beskrev exempelvis hur det finns en gräns för när frågan om föräldraansvar flyttas till BOF.

”Ja då kanske IFO får ta det då. Att de behöver en stödfamilj utifrån det. Vi har ju det utifrån LSS med det är där samarbetet kommer in. Vem gör vad. [...] Sen kan man vara medhandläggare. Jag kan sitta med handläggare på IFO och träffa en familj. Sen kan sitta med och lyssna och ställa frågor. Sen när de har gått kan jag ge min syn till handläggare.” - Respondent 5.

Av beskrivningen blir vår tolkning att LSS-handläggaren dels resonerar kring i vilken utsträckning som barnets behov är LSS-handläggarens ansvar istället för BOF-handläggare. Men även att LSS-handläggare resonerar tillsammans med handläggare från BOF gällande barnets eller vårdnadshavares behov. Likt tidigare beskrivning som även Lipsky (1980) styrker ovan så använder LSS-handläggaren alltså sin specifika kunskap om funktionsnedsättning för att resonera tillsammans med och påverka andra aktörer som hjälper till att möta funktionsnedsatta barn och vårdnadshavares behov. Detta både i samband med insatser med stöd av LSS samt insatser från andra aktörer.

6.3 Insatsfaktorer

Vid frågor om insatsers påverkan på hur LSS-handläggarna resonerar kring funktionsnedsatta barn och vårdnadshavares behov beskrev samtliga respondenter att avsaknad av vissa insatser är en betydande faktor.

“Då ser vi att på IFO har man familjebehandling. Och det skulle behövas för LSS också. För IFO är inte specialiserade på våra familjer [...] Och då vill vi ha en familjebehandlare eller boendestödare eller vad man nu ska kalla det för att jobba med struktur och ordning och förhållningssätt.” -

Respondent 1.

“När det är föräldrar och barn är det viktigt att det finns någon samsyn. Det skulle kunna finnas någon spindel i nätet. När det finns diagnos på barn och föräldrar [...] Alltså någon som hjälper någon med funktionsnedsättning på möten och så. Inte som god man men någon som kan hjälpa till [...] istället för att jag ska ringa föräldrarna och stressa upp dem så kan jag ringa den personen.” Respondent 5.

Vår tolkning av respondenternas svar är att de upplever sig som begränsade i handlingsutrymmet i fråga om den uppsättning insatser som finns inom LSS. Beskrivningen visar oss att de fortfarande resonerar kring funktionsnedsatta barn och vårdnadshavares behov men att de inte alltid har möjlighet att agera utifrån de resonemangen eftersom LSS-insatserna de kan bevilja inte alltid täcker behovet. Enligt Lipsky (1980) är en förutsättning för att gräsrotsbyråkrater ska kunna fungera i sina roller att de inte behöver hantera för många ärenden eller klienter. I fall de skulle hantera för många ärenden kan ärendeprocessen och resultatet försämrans eftersom de blir utarbetade samt att det kan locka fler klienter att matcha det nya utbudet (Lipsky 1980, s.29-30). LSS-handläggarnas resonemang kring avsaknaden av insatser kan således enligt Lipsky (1980) förstås utifrån den uppsättning LSS-insatser som finns som påverkar deras uppfattning av behovet. Det vill säga att handläggarnas resonemang om funktionsnedsatta barn och vårdnadshavares behov av flera insatser härleder ur förhållningssättet att de nya insatserna inte skulle få andra konsekvenser. Exempelvis ett utökat klientel vilket enligt Lipsky (1980) skulle minska resurserna och därmed handläggarnas handlingsutrymme. Analysen leder oss tillbaka till den tidigare forskning vi funnit gällande myndighetsutövning och LSS-insatser. Lewins (2004) studie gällande funktionsnedsatta och LSS-handläggare visar hur brukare inom LSS inte alltid får LSS-insatser i den utsträckning som behövs. Exempelvis beskriver hon hur brukare i vissa fall kan behöva hjälp från andra aktörer inom socialt arbete för att få tillgång till insatserna. Vidare kan Lipskys (1980) beskrivning av gräsrotsbyråkraters påverkan på sökande och utbudet även förstås utifrån Lewin (2004) beskrivning av att LSS-handläggare kan vara en stor faktor som genom sitt förhållningssätt i myndighetsutövningen kan påverka i vilken utsträckning funktionsnedsatta får insatser vilket också kan påverka deras vilja att söka dem.

En liknande aspekt för resonemanget kring funktionsnedsatta barn och vårdnadshavares behov som respondenterna beskrev var det om vilka personer som LSS-lagen är utformad för.

Hur exempelvis det enskilda barnet eller vårdnadshavares specifika funktionsnedsättning kan vara fattad så att LSS-insatserna inte uppfyller syftet att täcka personens behov.

“Människor som har neuropsykiatriskt funktionshinder hamnar i kläm. Dem får inte det stödet som behövs enligt LSS kan jag inte tycka [...] ja det här att föräldrarna inte får det stödet de behöver. Konsekvensen av det blir ju lätt, vi ser det ganska ofta att det blir barn och ungdomar. Sen blir de små, sen hamnar de i skolan. Det blir svårt redan i lågstadiet.” - Respondent 2.

“Det som behöver utformas annorlunda är insatserna för barn och unga med neuropsykiatriska funktionshinder, alltså asperger och autism och dem. Där funkar inte skolgången och de behöver hela tiden individanpassade lösningar med korttidsvistelse och fritids och så.” - Respondent 1.

Likt faktorn kring avsaknaden av behövliga insatser så framgår det här att LSS-handläggarna även förhåller sig till en målgrupp som inte enligt dem passar in i LSS. Kopplingen mellan avsaknaden av insatser och den malplacerade målgruppen funktionsnedsatta vittnar vidare om att handläggarna upplever att de bara till en viss gräns har det handlingsutrymme som de ger uttryck för att de behöver för att täcka funktionsnedsatta barn och vårdnadshavares behov av en stabil familjesituation.

Tolkningen leder oss till Johanssons (1992) beskrivning av gräsrotsbyråkrater och deras handlingsutrymme. Till skillnad från Lipsky (1980) menar han att gräsrotsbyråkrater inte kan beskrivas som en enhetlig grupp. I Johanssons (1992) beskrivning av stratum 1 uppger han att de gräsrotsbyråkrater som inte har möjlighet att utvärdera, diskutera och besluta utifrån den individuella situationen har mindre handlingsutrymme än dem inom stratum 2 med den möjligheten som beskrivs ovan (Johansson 1992, s.40-42). Alltså kan LSS-handläggarna enligt Johanssons (1992) beskrivning behöva förhålla sig till utredningar med funktionsnedsatta familjer då det redan finns ett förutbestämt resultat och deras handlingsutrymme att åtgärda familjens behov är begränsat. Enligt Lipsky (1980) kan handläggarnas resonemang emellertid förklaras utifrån tre faktorer. Den första faktorn är att gräsrotsbyråkrater ofta vill gå efter rutiner i arbetet även om de har handlingsutrymme att göra mer (Lipsky 1980, s.83-84). Den andra är att de ofta försöker finna förklaringen till deras egen oförmåga hos någon eller något annat än dem själva (Lipsky 1980, s.81-82). Den tredje faktorn för oss tillbaka till Lipskys (1980) beskrivning av gräsrotsbyråkraters förhållning till organisationens resurser. Respondenternas kategorisering av olika funktionsnedsättningar kan likt i föregående kapitel vara en strävan att som Lipsky (1980) menar uppnå mer standardisering för att bättre bruka organisationens resurser (Lipsky 1980, s.61). Vidare kan

alla faktorerna även relateras till varandra i förhållande till respondenternas beskrivning. Det vill säga att de verkar efter en strävan att beakta organisationens användning av resurser även om de har handlingsutrymmet att göra mer. Men att de inte vill se den bristen hos sig själva utan förklarar den som organisatorisk (Lipsky 1980, s.61, 81-82, 83-84).

I likhet med avsaknaden av relevanta insatser och insatser för alla målgrupper inom LSS resonerade även handläggarna om befintliga insatser som behöver förändras för att täcka funktionsnedsatta familjers behov. Respondenterna beskrev dels insatser som för närvarande hanteras av andra verksamheter men även LSS-insatser som de själva upplevde behöver förändras för att hjälpa dem täcka funktionsnedsatta familjers behov. En respondent beskrev exempelvis hur boendestöd enligt SOL (SFS 2001:453) men som denne har handlingsutrymme att bevilja kunde behövt ett mer omfattande syfte för funktionsnedsatta familjers behov.

“hur bra det vore om det fanns ett korttidsboende som var lite mera, kom när ni vill ungefär [...] Ja till exempel om det fanns ett korttids med lite inslag med familjebehandlare.” - Respondent 3:2.

Även i den här beskrivningen kan man se att handläggaren upplever sitt handlingsutrymme som begränsat i frågan om att kunna täcka funktionsnedsatta familjers behov. Beskrivningen för oss återigen närmare Johanssons (1992) förklaring av stratum 1 vari handlingsutrymmet är relativt litet och resultatet ofta är förutbestämt. Vi tolkar vidare respondenternas beskrivning främst utifrån Johanssons (1992) syn på liknande situationer. Till en viss gräns försvårar det begränsade handlingsutrymmet LSS-handläggarnas möjlighet att täcka funktionsnedsatta familjers behov och som en effekt påverkas deras förhållning till hur de kan hjälpa de familjerna. Handläggarnas förhållningssätt kan vidare kopplas till den beskrivning i det förra kapitlet som Lipsky (1980) ger gällande kategorisering, syfte och mål som påverkan på gräsrotsbyråkratens förhållningssätt. En viktig faktor för handläggaren kan vara att försöka kategorisera till en viss del oavsett individuell situation för att inte förse funktionsnedsatta familjer med felriktade insatser. Istället förhåller de sig då till andra aktörer som Barn- och familjenheten för att genom dem och i samråd kunna täcka behovet. Det förklarar även de syften och mål som beskrivs i föregående kapitel om exempelvis barnets bästa enligt 6a § LSS som alltid ska beaktas. Beskrivningen vi fick gällande förändring av utformningen av vissa insatser kan likt vissa andra tidigare beskrivningar jämföras med den tidigare forskning som vi funnit gällande ämnet. Här bland annat av Lindblad et al. (2014) som i sin studie om funktionsnedsatta mödrar framhåller hur en viktig faktor i myndighetsutövningen är att bidra

med stöd i tidigt skede för att hjälpa till att hindra riskfaktorer för barnets utveckling. De förändrade insatserna som flera av LSS-handläggarna efterfrågar kan i viss mån jämföras med det stöd som Lindblad et al. (2014) beskriver. Det kan vidare även relateras till tidigare beskrivning av Jöreskog & Starke (2013) samt Lewis et al. (2015). Respondenterna i deras studier beskrev exempelvis hur vissa insatser inte bör förändras i för stor utsträckning gällande föräldraansvar. Detta för att de insatserna inte är menade att täcka föräldraförmåga efter en viss gräns utan att barnets behov istället kan behöva täckas av andra aktörer.

7 Slutdiskussion

Flera aktörer inom LSS-området (Svd 2016) har uppmärksammat att mödrar med funktionsnedsättning inte får det stöd från svenska samhället som de behöver för att klara av sin roll som vårdnadshavare. Detta trots att de LSS-handläggare som primärt arbetar med den gruppen även förväntas ha särskild kompetens gällande funktionsnedsättning (Socialstyrelsen 2017). Även den tidigare forskning som vi funnit visade att det saknas kunskap och resurser hos myndighetsutövare gällande arbetet med funktionsnedsatta vårdnadshavare. Det framkom dessutom att det ofta kan behöva involveras andra aktörer för att funktionsnedsatta vårdnadshavares behov ska kunna tillgodoses. Med utgångspunkt ur den kunskapslucka vi fann gällande hur myndighetsutövare förhåller sig i myndighetsutövningen när både ett barn och dess vårdnadshavare har funktionsnedsättning genomförde vi den här kvalitativa studien för att bidra med kunskap inom området. Vi har således tolkat vårt inhämtade material samt sökt förståelse för det med hjälp av Lipskys (1980) teori om gräsrotsbyråkratens handlingsutrymme i välfärdsorganisationer samt Johanssons (1992) beskrivning av Lipskys (1980) teori utifrån ett svenskt perspektiv.

Vår analys av det inhämtade materialet i relation till hur LSS-handläggare förhåller sig i myndighetsutövningen till funktionsnedsatta barn och vårdnadshavare i familjer visade oss att handlingsutrymmet alltid påverkar handläggarnas resonemang i frågan. Deras arbete utmärks av ramar som de alltid måste hålla sig inom likt Lipskys (1980, s.27-28) beskrivning och som påverkar i vilken utsträckning de kan bistå de funktionsnedsatta barn och vårdnadshavare de kommer i kontakt med. Men väl inom de ramarna beskrev respondenter hur de kan vara mer generösa i myndighetsutövningen i fall det gäller exempelvis avlastning för att hjälpa

vårdnadshavarna i sin föräldraroll. Detta trots att insatserna inte är menade att täcka föräldraförmåga och de insatser som bistår med avlastning alltid är riktade mot barnet. I dessa avseenden kunde handläggarnas förhållningssätt främst förstås utifrån Lipskys (1980, s.27-28) beskrivning av ett större handlingsutrymme snarare än utifrån Johanssons (1992, s.40-42) om ett mindre handlingsutrymme med ett förutbestämt resultat.

Vi kunde dock konstatera att handlingsutrymmet för att kunna förändra insatser när handläggarna bedömer insats var beroende av att de förhåller sig indirekt till omgivningen. De kan exempelvis inte bevilja någon insats med syftet att täcka hela familjens behov utan beskrev det som ytterligare ett syfte inom syftet med insatsen. Detta kunde vidare liknas mer med Johanssons (1992) teori om ett mindre handlingsutrymme med förutbestämt resultat även om handläggarna samtidigt beskriver hur de har möjlighet att förhålla sig annorlunda i myndighetsutövningen så länge de gör det inom vissa gränser.

Något som var intressant i resultatet var även hur diffusa målen eller syftet med insatsen är. Förarbete till LSS-lagen (prop 93:159) beskriver tydligt hur man ska ta hänsyn till individens omgivning men utan närmare förklaring om den omgivningen. Det kan således vara en förklaring till varför handläggarna i studien beskrev att det i vissa fall var möjligt att förhålla sig i större utsträckning till funktionsnedsatta barn och vårdnadshavares behov snarare än bara den individuella situationen. Ovanstående resonemang styrks även av Lipskys (1980, s.27-28) förklaring om hur diffusa mål ökar handlingsutrymmet eller möjliggör för handläggarna att gå utanför den normala förhållningen kring en insats även om de inte ser något mätbart resultat i sitt resonemang.

Vi kunde även se hur handläggarna upplevde sig som begränsade i förhållande till vissa sorters funktionsnedsättning som enskilt kräver olika former av stöd för att täcka behoven. Likt den analysen av handläggarnas handlingsutrymme inom insatsernas sekundära syften utmanar detta återigen appliceringen av Lipskys (1980, s.27-28) beskrivning av ett stort handlingsutrymme och för oss närmare Johanssons (1992) förklaring utifrån svensk perspektiv. Dock har vi vid flera tillfällen diskuterat kring huruvida eller i vilken omfattning som handläggarna omedvetet bortser från möjligheten till att resonera kring det funktionsnedsatta barnet eller vårdnadshavares omgivning. Det vill säga om de utifrån Lipskys (1980, s.81-84) beskrivning att gräsrotsbyråkrater ofta intar ett fyrkantigt eller

rutinberoende förhållningssätt och gärna hellre förklarar ett problem som ett resultat av någon annans förfarande snarare än sin egen oförmåga att hantera sitt handlingsutrymme.

Ett annat intressant resonemang som handläggarna hade var om de skiljelinjer mellan familjers behov av insats samt behov av det som inte insatserna uppfyller. Som tidigare beskrivit visade analysen oss att handläggarnas myndighetsutövning kan påverkas inuti insatsen med hänsyn till individens omgivning. Men även beskrivningen av att handläggarna utanför insatserna som exempelvis i kontakt med personen sökte avlasta eller förenkla familjens situation visar att de likt Lipskys (1980, s.59-60) beskrivning har en tendens att kategorisera de funktionsnedsatta som mindre förmögna att hantera ett större ansvar. Det för oss tillbaka till vår tidigare forskning och Karlssons (2007) förklaring om hur myndighetsutövare historiskt har haft en tendens att kategorisera funktionsnedsatta som utsatta ting som måste tas hand om snarare än som likvärdiga samhällsmedborgare.

Vidare kan handläggarnas beskrivelse av olika samarbeten förstås utifrån Lipskys (1980, s.13-14) förklaring av expertrollen som gräsrotsbyråkrater får. Exempelvis genom handläggarnas beskrivning av situationer då deras ansvar för ett funktionsnedsatt barn eller vårdnadshavare flyttas till en annan aktör som barn- och familjenheten. Här kan vi delvis se hur deras handlingsutrymme och således förhållningssätt begränsas då ansvaret för familjen är hos en annan myndighetsutövare men även en annan form av handlingsutrymme som blir större. Flera av handläggarna beskrev att de vanligtvis rådfrågas eftersom de ses som särskilt kunniga inom sitt område och att de har handlingsutrymme att påverka de andra aktörerna till att förändra sina insatser till att bättre täcka funktionsnedsatta familjers behov. Svaren visade här förutom en liknelse med Lipskys (1980) uppfattning om handläggarnas roller även styrkande av den strävan Socialstyrelsen (2017) har om att LSS-handläggare genom särskild utbildning bättre ska kunna resonera och påverka sina och andra myndigheters insatser för att förbättra villkoren för funktionsnedsatta i samhället.

I våra resonemang kring empirin i relation till den tidigare forskningen fann vi vidare vissa liknande och skiljande aspekter. Ett exempel var flera respondenters beskrivning av gränsen som fanns för deras handlingsutrymme gällande målgruppen funktionsnedsatta barn och vårdnadshavare. Samt även Jöreskog & Starkes (2013) beskrivning av detsamma i fall då endast vårdnadshavarens funktionsnedsättning fokuseras. Både deras och vår empiri visar att

insatser gällande målgrupperna enligt myndighetsutövarna inte bör bli för generella och ämna att åtgärda behov som ligger för långt bort från insatsens primära syfte. Vidare kunde en jämförelse mellan forskningen vi funnit av exempelvis Lewin (2007) och vår empiri urskiljas. Då beskrivningen av att handläggarens handlingsutrymme ibland kan behöva kompletteras av andra aktörer för att de ovan nämnda målgruppernas behov ska kunna täckas bättre. Detta i fall då exempelvis föräldraförmågan går över den gräns som de egna insatserna kan sträcka sig till. I liknande drag kunde vi även se ur den tidigare forskningen och vår empiri att myndighetsutövare ofta kan uppleva insatser gällande målgrupperna som otillräckliga. Här exempelvis genom den tidigare beskrivningen av hur andra aktörer måste blandas in efter en viss gräns för att de insatser man själv har ansvar för inte räcker för att täcka behovet.

Intressant i jämförelsen av den tidigare forskningen och empirin var vidare att vårt material till skillnad från den tidigare forskningen vi fann inte visade att LSS-handläggarna beaktade ekonomi och resurser i myndighetsutövningen gällande funktionsnedsatta barn och vårdnadshavare. Utan visade istället att de bara fokuserade på det funktionsnedsatta barnet eller vårdnadshavarens behov. Vi resonerade emellertid i likhet med Lewin (2004) och Karlsson (2007) om huruvida ekonomi och resurser ändå kan påverka handläggares förhållningssätt till en viss grad, men vi resonerade också omkring möjligheten att de kan försöka bortse från den påverkan dessa faktorer kan ha på deras myndighetsutövning. Handläggarnas förhållningssätt i den här frågan kunde vidare även förklaras av Lipsky (1980) som menar att viss medvetenhet gällande ekonomi och resursers maxanvändning kan spela in. Då genom att handläggares kategorisering av brukare att passa in i vissa fack kan underlätta standardisering av insatser som formas till att rikta sig mot särskilda grupper vilket då maximerar användandet av resurserna (Lipsky 1980, s.61).

Vi upplever att vårt syfte med studien är uppnått. Empirin har visat oss hur LSS-handläggare kan resonera annorlunda i myndighetsutövningen när de kommer i kontakt med funktionsnedsatta barn och vårdnadshavare vars situation inte alltid kan lösas individuellt. Empirin har dock likt de källor vi byggt studien på visat att funktionsnedsatta familjer kan behöva annan hjälp än den som redan finns för att deras behov ska tillgodoses och de ska kunna fungera som familjer.

Vi är medvetna om att vi med den här studien inte kan omvandla några resultat till allmänna slutsatser eftersom studien upplägg har varit begränsat och fokuserat på ett färre antal personer. Syftet med studien har inte heller varit att applicera några allmänna slutsatser

(Holme & Solvang 1997, s.79-80, 87-88). Dock kan vårt resultat om hur myndighetsutövare upplever sig som begränsade i vissa skeenden gällande funktionsnedsatta familjer liknas med den empiri vi har funnit i vår tidigare forskning som visat att det finns okunskap och begränsat handlingsutrymme för hur man kan tillgodose funktionsnedsatta vårdnadshavare och deras barns behov.

Studiens resultat kan emellertid ifrågasättas utifrån de olika definitioner som finns gällande handlingsutrymme. Under bearbetningen av teorin fann vi att både Lipskys (1980) syn på gräsrotsbyråkraters handlingsutrymme samt Johanssons (1992) bearbetning av den hade sina styrkor och svagheter. I vissa fall var Lipskys (1980) beskrivning av handlingsutrymmet mer applicerbar och i andra fall Johanssons (1992). Vi upplevde även hur handläggarnas olika syn på mål och syften i myndighetsutövningen kunde förändra definitionen av handlingsutrymmet.

Vi vill även uppmärksamma att trots LSS-handläggarnas varierande handlingsutrymme och beskrivning av det så upplevde vi att de var väldigt kunniga inom området. Deras beskrivning av sitt förhållningssätt gällande funktionsnedsatta familjers behov visade oss att de har stor sympati och förståelse för familjerna även om de inte alltid har möjligheten att agera för att hjälpa dem.

7.1 Metoddiskussion

Syftet med studien var att undersöka hur LSS-handläggare förstår och hanterar sitt handlingsutrymme i myndighetsutövningen gällande funktionsnedsatta barn och vårdnadshavare. Av den anledningen var kvalitativ metod lämplig eftersom respondenternas förståelse och hantering utifrån den förståelsen var tolkningsbart för oss i vår bearbetning av materialet (Levin 2008, s.36-38). Den kvalitativa metoden hjälpte oss alltså att bättre förstå hur LSS-handläggare förstår och hanterar sitt handlingsutrymme i myndighetsutövningen gällande den specifika målgruppen. Detta hjälpte oss således att få studiens syfte besvarat. Utöver det fick vi genom tillvägagångssättet även en inblick i deras och brukarna inom målgruppens värld utifrån respondenternas synvinkel.

Ytterligare aspekter att beaktas i studien är de gällande reliabilitet och validitet. Vad gäller reliabilitet har vi försökt förklara vårt inhämtade material så sanningsenligt och noggrant som möjligt för att underlätta för framtida studier med samma syfte (Grønmo 2004, s.220). Vidare har vi i relation till detta varit noggranna med sammanhangsmarkeringar under intervjuerna för att få så tydliga svar som möjligt. Vi har sedan använt samma sammanhangsmarkeringar i våra diskussioner kring materialet för att inte sväva bort från sammanhanget.

Vad gäller validiteten anser vi att det inhämtade materialet har varit tillfredsställande för att besvara vårt syfte och forskningsfrågor (Grønmo 2004, s.221). LSS-handläggarna i studien har bidragit med ett brett material om hur de resonerar kring funktionsnedsatta familjers behov. Vi har från börjat varit oroliga för att funktionsnedsatta familjer där barn och vårdnadshavare bor tillsammans är ovanligt vilket skulle begränsa respondenternas förmåga att besvara våra frågor. Trots det har respondenterna i studien haft tillräcklig erfarenhet inom LSS-området för att kunna besvara våra frågor. Vi ämnade inte heller att hävda att resultatet kan vara representativt för fler LSS-handläggare i valet av sex olika kommuner. Antalet kommuner var istället för att det inom vissa kommuner inte finns många handläggare inom LSS att intervjua vilket gjorde att vi fick söka respondenter i flera olika kommuner. Vi behandlade därefter materialet likvärdigt från alla 6 kommuner. Dock förde vi en diskussion genom vår bearbetning kring hur materialet från vår parintervju kunde påverkas av att två respondenter medverkade samtidigt.

De två respondenterna som deltog i en parintervju hade kunnat tillföra annorlunda material till studien om de intervjuades separat. Vi har emellertid resonerat om den intervjuformen i vissa avseenden kan ha bidragit med ytterligare material än om respondenterna hade intervjuats separat. Grønmo (2004) beskriver exempelvis hur respondenters svar kan bli otillförlitliga om de inte har rätt förutsättningar att svara. I vårt fall kunde således respondenterna i parintervjun bidra med rikare material eftersom en ansvarade för LSS-insatser gällande barn och den andra för insatser gällande vuxna (Grønmo 2004, s.184). Tillsammans kunde de alltså resonera kring ämnet. Detta skulle enligt Grønmo (2004) betyda att vi genom vår tillämpning till deras vilja att vara två anpassade intervjuformen för att passa respondenterna. Genom att en respondent ansvarade för barn och den andra för vuxna gjorde det våra frågor gällande båda aktörer mer relevanta eftersom respondenterna hade närmare anknytning till var sitt av de två områdena (Grønmo 2004, s.184).

Vi hade som tanke inför intervjuerna att försöka låta respondenterna föra intervjun för att skapa ett trovärdigare material. Detta genom att formulera öppna följdfrågor och ge tydliga exempel (Holme & Solvang 1997, s.99-101). Vårt förhållningssätt gällande ovannämnda var då även i enlighet med kvalitativ metod då den sortens frågor gör det lättare att få djupare svar eller material om hur LSS-handläggarna förhåller sig till det vi undersökte med grund i syftet (Holme & Solvang 1997, s.99-101).

En annan faktor som vi har beaktat var i vilken utsträckning som respondenterna tog hänsyn till personliga åsikter i sina svar. Som vi har diskuterat i vårt urval så kan personliga åsikter gällande exempelvis situationen på en arbetsplats eller relation till ett specifikt bostadsområde påverka synen på det specifika ämnet (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015, s.42). Emellertid kan personliga åsikter i form av särskilda intressen för något i vissa fall även skapa ett rikare material. Detta genom att tidigare erfarenheter kan göra att intervjufrågor tolkas mer subjektivt för respondenten som således kan skapa starkare engagemang för ämnet (Grønmo 2004, s.172). I vårt fall upplevde vi vid flera tillfällen i intervjuerna att respondenterna uttryckte ett större intresse för ämnet när de exempelvis efterfrågade fler och/eller förändrade insatser för att kunna hjälpa funktionsnedsatta barn och vårdnadshavare. Något som vi också tänkte på under intervjuerna var aspekter som kunde påverka respondenternas integritet negativt. Vi var lite oroliga inför intervjuerna att respondenterna kunde känna sig utpekade eftersom vi ställde frågor om deras handlingsutrymme vari deras myndighetsutövning ibland kan pendla mellan LSS-lagens begränsningar och deras tolkning av den lagen. Dock upplevde vi inte att respondenterna påverkades negativt av den aspekten, möjligtvis eftersom vi lade vikt vid att inte ställa några frågor eller mottaga svar på ett dömande sätt utan höll oss neutralt inställda (Vetenskapsrådet 2017). Vidare var svaren vi fick informativa och nyansrika och vi upplevde både respondenternas svar och deras utveckling av svar som intressanta att höra.

7.2 Förslag för vidare forskning

Vi har i denna studie undersökt och belyst för hur LSS-handläggarna jobbar med funktionsnedsatta familjer där både barn och vårdnadshavare har en funktionsnedsättning. Av vårt resultat i studien kom det nya aspekter som väckte nyfikenhet hos oss och därför anser vi att det kan vara ett förslag för framtida forskningar. I resultatet framkom att det finns vissa funktionsnedsättningar eller diagnoser som inte kan få den hjälp som behövs av LSS-

verksamheter. Därför anser vi att förslaget för studien kan vara att undersöka vilka samhällsinsatser som kan vara aktuella för personer med diagnoser som inte uppfyller kraven för att få hjälp enligt LSS-lagen.

8 Referenser

Eriksson-Zetterquist, U. & Ahrne, G. (2015). Att få kunskap om samhället genom att fråga folk. I Svensson, P., & Ahrne, G. (red) (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. 2. uppl. Stockholm: Liber AB, ss.22-42.

Evans, T. (2011). Professionals, Managers, and Discretion: Critiquing Street-level Bureaucracy. *The british journal of social work*, volume 41, issue 2, pages 368-386. <https://academic-oup-com.proxy.lnu.se/bjsw/article/41/2/368/1625696>. Hämtad 18-04-21.

Grønmo, S. (2004). *Metoder i samhällsvetenskap*. Malmö: Liber AB.

Gotthard, L-A (2007). *Utvecklingsstörning och andra funktionshinder*. Stockholm: Bonnier utbildning AB.

Johansson, R. (1992). *Vid byråkratins gränser: om handlingsfrihetens organisatoriska begränsningar i klientrelaterat arbete*. Lund: Sättning Micromax.

Justitiedepartementet (1985). *Regeringens proposition om en ny förvaltningslag. (Regeringens proposition 1985/86:80)*. Stockholm: Regeringskansliet.

Justitiedepartementet (1993). *Regeringens proposition om stöd och service till vissa funktionshindrade. (Regeringens proposition 1992/93:159)*. Stockholm: Regeringskansliet

Jönsson, H. (2010) *Sociala problem som perspektiv. En ansats för forskning och socialt arbete*. Stockholm: Liber.

Jöreskog, K. & S., Mikaela. (2013). Professionals' Perceptions of and Parents with Intellectual Disability: A Question of Knowledge? I *International Journal of Social Science Studies*. Vol. 1(2), ss.20-30.

Karlsson, K. (2007). *Funktionshinder, samtal och självbestämmande: En studie av brukarcentrerade möten*. Diss., Linköpings universitet.

Kvale, S & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3. uppl. (Sven-Erik, Torhell, övers.). Lund: Studentlitteratur AB.

Larsson, M. (2008). *Att förverkliga rättigheter genom personlig assistans*. Lund: Lunds universitet, Socialhögskolan.

- Levin, C. (2008). Att undersöka det sociala- några ingångar. I Meeuwisse A., Swärd H., Eliasson-Lappalainen R., Jacobsson, K. (2008). *Forskningsmetodik för socialarbetare*. 1. uppl. Stockholm: natur och kultur, ss.35-38.
- Lewin, B. (2004). *Social worker as case manager for persons with mental disabilities, scandinavian journey for disabilities research*, 6:3, ss. 246-264, doi: 10.1080/15017410409512655
- Lewis, C., Stenfer. Kroese, B. & O'Brien, A. (2015). Child and family social workers' experiences of working with parents with intellectuall disabilities. *Advances in Mental Health and Intellectual Disabilities*, Vol. 9 Issue: 6, ss..327-337.
- Lindblad, I., Billstedt, E., Gillberg, C. & Fernell, E. (2014). A register study of life events in young adults born to mothers with mild intellectual disability. I *Journal of Intellectual Disabilities Vol. 18(4)*, ss. 351-363.
- Lipsky, M. (1980). *Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public service*. New york: Russel Sage Foundation.
- Magne Holme, I. & Krohn Solvang, B. (1997). *Forskningsmetodik, om kvalitativa och kvantitativa metoder*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Miller, J. & Glassner, B. (2011) The "Inside" and the "Outside": Finding Realities in Interviews. I Silverman, D. (red) (2011) *Qualitative Research. Issues of Theory, Method, and Practice*.3. uppl. London: Sage Publications, ss.132-133.
- McConnell D, Llewellyn G, Mayes R, Russo D & Honey A. (2003). Developmental profiles of children born to mothers with intellectual disability. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*; 28 (2):1-14.
- Patel, R. & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 4. uppl. Lund: Studentlitteratur AB.
- SFS 1985:568. *Omsorgslagen*. Stockholm: Socialdepartementet.
- SFS 1991:900. *Kommunallagen*. Stockholm: Finansdepartementet.
- SFS 2001:453. *Socialtjänstlagen*. Stockholm: Socialdepartementet.

SFS 2003:460. *Lag om etikprövning av forskning som avser människor*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SFS 1993:387. *Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade*. Stockholm. Socialdepartementet.

SFS 2010: 110. *Socialförsäkringsbalk*. Stockholm. Socialdepartementet.

Socialstyrelsen (2003). *Klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa*, (artikel 2003-4-1). <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/10546/2003-4-1.pdf>. Hämtad 180520

Socialstyrelsen (2017). *Insatser och stöd för personer med funktionsnedsättningar*. Lägesrapport: Falun. <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20487/2017-2-10.pdf>. Hämtad 18-04-13.

Socialstyrelsen (2018). *Insatser och stöd för personer med funktionsnedsättningar*. Lägesrapport: Falun. <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20874/2018-2-18.pdf>. Hämtad 18-05-20.

Starke, M. Supporting families with parents with intellectual disabilities. *Journal of policy in intellectual disabilities* (2011). Vol 8 (3): 163-171.

Stensson, C. (2016). Stöd krävs för barn med utvecklingsstörd förälder, *Svenska dagbladet*, 1 februari. Tillgänglig på internet <https://www.svd.se/stod-kravs-till-barn-med-utvecklingsstord-foralder>: hämtad 18-04-20.

Svensson, P. & Ahrne, G. (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I Svensson, P. & Ahrne, G. (red) (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. 2. uppl. Stockholm: Liber AB, ss.49-50.

Thomassen, M. (2007). *Vetenskap, kunskap och praxis. Introduktion i vetenskapsfilosofi*. (Joachim, Retzlaff, övers.). Malmö: Gleerups Utbildning.

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet tillgänglig på internet: <https://publikationer.vr.se/produkt/god-forskningssed/>. Hämtad 18.04-20

9 Bilagor

9.1 Intervjufrågor till LSS-handläggare.

*Vilken utbildning har du?

*Vilken erfarenhet har du inom detta arbetet?

*Varför valde du att börja arbeta inom detta området?

*Vilka insatser finns nu inom myndighetsutövningen av LSS och hur utformas dem?

*Vilka mål har insatserna?

*Vilka eventuella problem kan finnas med insatserna kopplat till målen?

*Hur ofta gör du uppföljning och vilka faktorer kan påverka när du gör det?

*Vilka riktlinjer styr er myndighetsutövning inom din organisation?

*Vilket handlingsutrymme har du i myndighetsutövningen?

*Vilka samarbeten innanför och utanför din organisation påverkar ditt arbete och hur i så fall?

*Hur upplever du att myndighetsutövningen har förändrats under tiden du har arbetat?

*Upplever du att bedömningen kring vissa LSS-insatsers utformning kan påverkas om både brukaren i fråga och dennes barn eller förälder har funktionsnedsättning och i så fall hur?

*Hur upplever du att mötet eller kommunikationen med brukaren kan påverkas om personen har ett barn eller förälder med funktionsnedsättning?

*Upplever du att några LSS-insatser eller andra insatser från samhället utöver de som redan finns kan behöva införas för arbetet med den här gruppen och i så fall vilka?

*Upplever du att utformningen av någon eller några LSS-insatser eller andra samhällsinsatser behöver förändras för den här gruppen och i så fall vad och/eller hur?

*Upplever du att någon annan faktor i organisationen eller i samhället behöver tillsättas eller förändras för att förbättra LSS-handläggarnas arbete med den här gruppen?

9.2 Bilaga 2

9.3 Informationsbladet

Hej! Det här informationsbladet är en hjälp för intervjupersoner i denna undersökning att förstå vilka som håller i den och vad den handlar om. De ansvariga för undersökningen är Daniel Bergkvist och Ali Al-sumaidae som studerar under sjätte terminen på socionomprogrammet på Linnéuniversitet i Växjö.

De ansvariga för undersökningen skriver sin C-uppsats på socionomprogrammet i kursen Självtändigt arbete/examensarbete för kandidatexamen, 15 HP (2SA47E).

Syftet med studien är att genom individuella intervjuer belysa och öka förståelsen för hur LSS-handläggare inom ett antal svenska kommuner arbetar med familjer där både barn och har funktionsnedsättning.

Det är frivilligt att delta i intervjun. Intervjun kan antingen spelas in för transkription eller antecknas på plats. Deltagaren kan när som helst avböja att delta i intervjun utan motivering. Allt som sägs samt deltagarnas identitet kommer att hanteras konfidentiellt. Deltagarnas namn

kommer alltså inte att nämnas i det skrivna arbetet. Kontaktuppgifter, anteckningar och eventuella ljudfiler-kommer dessutom att raderas efter arbetets godkännande.

Kontaktuppgifter:

Daniel Bergkvist

Telefon:

Email:

Ali Al-Sumaidae

Telefon:

Email:

Handledare:

Email: